

Rada Gminy Jabłonna
Wójt Gminy Jabłonna

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna na lata 2017–2030

Załącznik do uchwały nr Rady Gminy Jabłonna
z dnia w sprawie przyjęcia
„Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Jabłonna 2017–2030”

Jabłonna 2017

Spis treści

Wprowadzenie	2
Metodologia opracowania dokumentu strategii	4
Rozdział I. Charakterystyka gminy Jabłonna	6
Rozdział II. Analiza uwarunkowań i głównych problemów rozwoju gminy Jabłonna.....	32
Rozdział III. Kierunki i cele rozwoju gminy Jabłonna	36
Rozdział IV: Zadania realizujące cele zrównoważonego rozwoju gminy Jabłonna	38
I. Zrównoważony rozwój osadnictwa.....	38
II. Wzrost zaangażowania społeczności lokalnej w proces rozwoju gminy.....	41
III. Edukacja odpowiadająca potrzebom mieszkańców w różnym wieku.....	45
IV. Wsparcie lokalnych przedsiębiorstw.....	48
V. Tworzenie warunków dla realizacji pozazawodowych potrzeb mieszkańców.....	49
Rozdział V. Spójność strategii rozwoju gminy Jabłonna z kierunkami rozwoju subregionu, Mazowsza, Polski i Unii Europejskiej	52
Rozdział VI. Wdrażanie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna na lata 2017–2030.....	59
Wskaźniki realizacji strategii	59

Wprowadzenie

Wstęp

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna do 2020 roku jest instrumentem długoterminowej polityki kompleksowego i trwałego (zrównoważonego) rozwoju gminy Jabłonna. Określa wizję gminy, jaka ma zostać zrealizowana, i najważniejsze kierunki działań rozwojowych zapisane w postaci celów strategicznych i odpowiadających im działań.

Planowanie strategiczne jako warunek efektywności działań na rzecz rozwoju gminy

Każde działanie, jeśli ma przynieść oczekiwany efekt, wymaga planu. Im bardziej jest złożone, tym bardziej wymaga planowania. Ponadto potrzeby są zawsze większe od środków ich realizacji, dlatego konieczna jest ich hierarchizacja.

Strategia to hierarchiczny plan określający jego najważniejsze kierunki działania z punktu widzenia ich znaczenia dla rozwoju gminy i poszczególnych interesariuszy.

Celem nadrzędnym działalności samorządu terytorialnego jest zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy. Problemy występujące na drodze do tego celu to:

- zbyt szczupłe w stosunku do potrzeb środki finansowe i ludzkie (zarówno w wymiarze ilościowym, jak i, co jest często niedoceniane, jakościowym),
- konieczność wyboru pomiędzy dwiema kategoriami potrzeb: pilnymi oraz ważnymi, w sytuacji ograniczonych środków na ich realizację,
- konieczność uwzględnienia dwóch planów czasowych:
 - jak najtańszego i jak najlepszego zaspokajania bieżących potrzeb,
 - przewidywania przyszłych potrzeb i możliwości oraz dostosowania do nich programów i usług administracji.

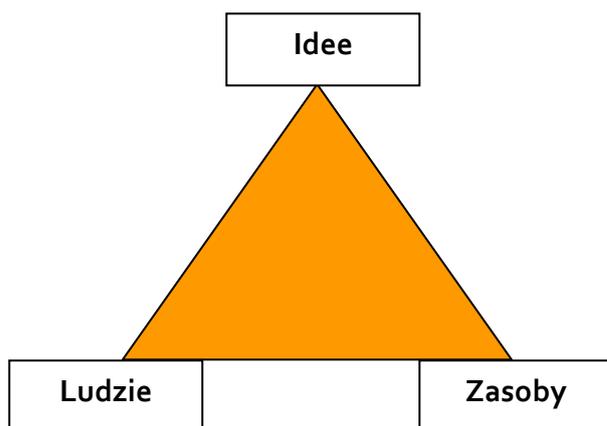
Planowanie strategiczne pomaga ograniczyć negatywny wpływ tych problemów na efekty pracy samorządów poprzez:

- oszacowanie potencjału rozwojowego obszaru,
- określenie potrzeb mieszkańców i ich hierarchii,
- oszacowanie zasobów, jakimi dysponuje lub może dysponować samorząd,
- nadanie odpowiedniej rangi potrzebom ważnym, które często przegrywają z pilnymi, co ogranicza proces rozwoju obszaru,
- określenie przyszłych możliwości i zagrożeń i odniesienie się do nich.

Według Philippe Vaeskena, teoretyka rozwoju lokalnego, rozwój lokalny powinien:

- bazować na waloryzacji zasobów miejscowych,
- być dokonywany we wspólnym interesie,
- odbywać się w demokratycznym procesie,
- odbywać się w oparciu o działania partnerskie – powinna następować zmiana relacji z siłowych na uzupełniające.

Zgodnie z tak zwanym trójkątem rozwoju Philippe Vaeskena na rozwój składają się trzy podstawowe czynniki: ludzie, zasoby i idee (pomysły).¹

Strategia rozwoju obszaru definiuje wszystkie te elementy. Ponadto hierarchizuje idee (pomysły) w postaci strategicznych i operacyjnych celów rozwoju oraz programów operacyjnych służących ich realizacji.

Nowoczesna strategia rozwoju powinna mieć charakter *zintegrowany* i uwzględniać:

- obszar gospodarczy, społeczny, ekologiczny (*integracja tematyczna*),
- działania sąsiadów (*integracja terytorialna pozioma*),
- działania struktur nadrzędnych (*integracja terytorialna pionowa*).

Ponadto zintegrowana strategia angażuje różne sektory społeczeństwa: administrację, przedsiębiorców, organizacje i grupy społeczne, pojedynczych obywateli (*integracja społeczna*).

Strategia rozwoju wyznacza cele długoterminowe procesu rozwoju, nie definiuje natomiast szczegółów jego realizacji.

Zrównoważony rozwój

Pojęcie zrównoważonego rozwoju liczy ponad dwadzieścia pięć lat. Zgodnie z definicją zawartą w raporcie *Nasza wspólna przyszłość* Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju ONZ, obradującej pod przewodnictwem Gro Harlem Brundtland (1987), „zrównoważony rozwój to proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia, w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom”². Zawarta w Raplocie wizja rozwoju uwzględnia zarówno populację ludzką, jak i świat zwierząt i roślin, ekosystemy, zasoby naturalne Ziemi: wodę, powietrze, surowce energetyczne, a także w sposób zintegrowany traktuje najważniejsze wyzwania stojące przed światem, takie jak walka z ubóstwem, równość płci, prawa człowieka i jego bezpieczeństwo, edukacja dla wszystkich, zdrowie, dialog międzykulturowy.

Pojęcie zrównoważonego rozwoju można zdefiniować w najprostszy sposób jako rozwoju społecznego i gospodarczego z poszanowaniem środowiska, w którym tenże rozwój zachodzi.

Ideę zrównoważonego rozwoju upowszechnił i wprowadził jako zasadę do systemów prawnych większości państw świata tak zwany Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro, czyli Konferencja Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” w 1992 roku z udziałem stu siedemdziesięciu dwóch państw, w tym Polski, około dwóch tysięcy czterystu organizacji pozarządowych i około dziesięciu tysięcy

¹ M. Małecka-Łyszczek, Z. Wesołowski, *Modele współpracy podmiotów ekonomii społecznej z administracją publiczną*, „Ekonomia społeczna. Teksty” nr 5:2008, s. 12.

² *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, UN Documents, 1987; <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>; dostęp: 13 listopada 2016 r.

dziennikarzy. Zakończyło go podpisanie tak zwanej *Deklaracji z Rio*, będącej kodeksem postępowania człowieka wobec środowiska naturalnego.

Zasada zrównoważonego rozwoju stała się także podwaliną polityki rozwoju Unii Europejskiej. Była ona treścią kolejnych dokumentów strategicznych UE: tzw. *Strategii Goeteborskiej (Zrównoważona Europa dla Lepszego Świata: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej, 2001)*, a następnie tzw. *Odnowionej Strategii Goeteborskiej* z 2006 roku, w której zrównoważony rozwój określany jest jako nadrzędny i długoterminowy cel UE. Także najnowsza (z marca 2010 r.) strategia gospodarcza Unii Europejskiej - *Europa 2020* określiła zrównoważony rozwój jako jeden z trzech najważniejszych czynników wzrostu gospodarczego (obok rozwoju inteligentnego i rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu). Nie jest więc dziwne, że wykorzystanie unijnych środków na rozwój jest ściśle związane z realizacją zasady zrównoważonego rozwoju.

Polska jako sygnatariusz *Deklaracji z Rio* podniosła ideę zrównoważonego rozwoju do rangi zasady konstytucyjnej. Artykuł 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej głosi: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Zasada ta znalazła przełożenie na szereg krajowych aktów prawnych oraz programów rozwojowych.

Współcześnie za rozwój o charakterze zrównoważonym (ang. *sustainable development*) uważa się rozwój gospodarczy połączony z dbałością o środowisko, realizacją potrzeb i aspiracji jednostki (między innymi w obszarze zdrowia, edukacji, rozwoju osobistego) i jakością relacji społecznych (demokracja, społeczeństwo obywatelskie), a przez to także – z dbałością o jakość życia następnych pokoleń. Nie jest to więc tylko, jak to jest często w Polsce rozumiane, rozwój zorientowany na ochronę środowiska, ale także rozwój realizowany w interesie społeczeństwa i z jego udziałem. Synonimem pojęcia „rozwój zrównoważony” jest pojęcie „rozwój trwały”, w założeniach którego trwałość tę osiąga się przez unikanie nadmiernej eksploatacji zasobów oraz przez realizację kierunków rozwoju określonych przez jego adresata (społeczeństwo) i z jego udziałem.

Realizacja polityki zrównoważonego rozwoju służy zarówno mieszkańcom, jak i podmiotom odpowiedzialnym za nią (szeroko pojętym władzom). Mieszkańcom umożliwia kształtowanie własnej przyszłości przez bezpośredni udział w procesie rozwoju, natomiast podmiotom odpowiedzialnym ułatwia identyfikację najbardziej istotnych kierunków rozwoju, daje dodatkową legitymację dla działań realizujących te kierunki oraz zwiększa potencjał realizacyjny o wiedzę, umiejętności i pracę mieszkańców danego obszaru. Dzięki poszanowaniu środowiska i partycypacji społecznej zapewnia też większą trwałość rezultatów działań.

Metodologia opracowania dokumentu strategii

Przystępując do opracowania dokumentu przyjęto następujące założenia:

– *dotyczące procesu pracy nad opracowaniem dokumentu:*

1. Strategia zostanie opracowana z udziałem przedstawicieli społeczności mieszkańców gminy.
2. Cele strategii i kierunki rozwoju zostaną poddane konsultacji społecznej.

– *dotyczące dokumentu Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna:*

1. Strategia będzie podstawowym i najogólniejszym dokumentem planistycznym gminy oraz będzie nadrzędna w stosunku do pozostałych dokumentów przyjętych przez jej władze.
2. Przygotowanie Strategii i jej realizacja będą uwzględniały zasady zrównoważonego rozwoju.
3. Strategia będzie określała wizję, cele i kierunki rozwoju gminy w okresie średnioterminowym.
4. Strategia będzie spójna z zamierzeniami zawartymi w zewnętrznych dokumentach strategicznych na poziomie powiatu, województwa i kraju.

5. Strategia będzie służyła Radzie Gminy do utrzymania długofalowych kierunków rozwoju gminy.
6. Dokument będzie determinował planowanie w okresie od roku 2017 do roku 2030.
7. Strategia zostanie przyjęta do realizacji uchwałą przez Radę Gminy.
8. Realizacją Strategii będą kierowały władze Gminy.
9. Nad wdrażaniem Strategii będzie czuwał Zespół ds. Monitorowania Strategii.

Celem pracy nad *Strategią Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna* było opracowanie dokumentu uwzględniającego zmiany w sferze gospodarczej i społecznej obszaru, a także odpowiadającego nowym uwarunkowaniom i oczekiwaniom mieszkańców.

Przyjęto też, że przed podjęciem uchwały o przyjęciu do realizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna na lata 2017–2030 dokument w wersji roboczej zostanie poddany konsultacjom społecznym, a zgłoszone uwagi przedyskutowane i po akceptacji uwzględnione w ostatecznym dokumencie.

Rozdział I. Charakterystyka gminy Jabłonna

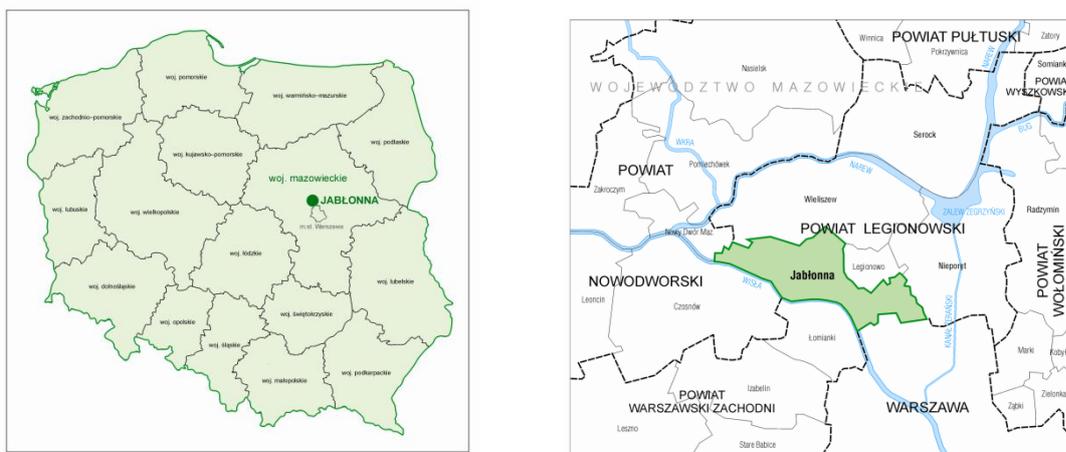
Położenie

Gmina Jabłonna leży w środkowej części województwa mazowieckiego, w powiecie legionowskim. Powierzchnia gminy wynosi 64,8km² (dane GUGiK), co stanowi około 16,6% powierzchni powiatu i 0,02% powierzchni województwa.

Gmina graniczy na południu – z miastem stołecznym Warszawa, na południowym zachodzie (przez Wisłę) – z gminami Łomianki i Czosnów, na zachodzie – z miastem Nowy Dwór Mazowiecki, na północy – z gminą Wieliszew, na północnym wschodzie – z miastem Legionowo, na wschodzie – z gminą Nieporęt.

Jej obszar ma wydłużony kształt o osi zbliżonej do kierunku wschód-zachód.

Mapa 1. Lokalizacja gminy Jabłonna na mapie Polski i województwa mazowieckiego.

Ośrodek administracyjny gminy, wieś Jabłonna, przylega do granicy Warszawy, oraz do miasta Legionowo, a jej odległość od Nowego Dworu Mazowieckiego wynosi 15 kilometrów.

Układ komunikacyjny, wiążący gminę z otaczającymi obszarami i resztą kraju, stanowią:

- droga krajowa nr 61 Warszawa–Augustów;
- droga wojewódzka nr 630 Jabłonna–Nowy Dwór Mazowiecki;
- linia kolejowa relacji Warszawa–Legionowo–Nowy Dwór Mazowiecki–Gdańsk, z przystankiem w Chotomowie.

Droga wojewódzka nr 630 stanowi oś komunikacyjną gminy, gdyż aż sześć z dziesięciu miejscowości gminy jest położonych przy niej lub w jej bliskim sąsiedztwie, a dla kolejnych dwóch (Trzciany i Janówek) jest szlakiem łączącym je z resztą obszaru gminy.

W ujęciu fizyczno-geograficznym, według klasyfikacji Jerzego Kondrackiego, obszar gminy Jabłonna należy do mezoregionu Kotliny Warszawskiej, wchodzącej w skład makroregionu – Niziny Środkowomazowieckiej, będącej częścią podprovincji Nizin Środkowopolskich.

2. Środowisko przyrodnicze

Walory przyrodnicze

Kotlina Warszawska, w której położona jest gmina Jabłonna, stanowi rozszerzenie doliny Wisły poniżej Warszawy. Obszar gminy zajmuje właściwą dolinę Wisły, będącą jedną z dwóch głównych, obok wysoczyzny morenowej, jednostek morfologicznych Kotliny. Oznacza to, że obszar ten jest raczej płaski. Nie jest jednak monotony, urozmaicają go starorzecza Wisły, wydmy i krawędzie

tarasów doliny. Bardzo malownicza jest sama Wisła, zachowująca swój naturalny charakter z licznymi wyspami, zwanymi kępami. Stanowią one ostoję ptactwa. Rzeka wraz z doliną o zróżnicowanych siedliskach stanowią ważny międzynarodowy korytarz ekologiczny, łączący Bałtyk z dorzeczem Dniestru i Dunaju, bardzo istotny dla wędrówek ptaków. Gniazdują tu ich rodzime gatunki, jak również zimują rzadkie gatunki ptaków ze Skandynawii. Jest to ostoja ptasia E46 o randze europejskiej: występują tu co najmniej dwadzieścia dwa gatunki objęte unijną Dyrektywą Ptasią i dziewięć zagrożonych gatunków wymienionych w Polskiej Czerwonej Księdze. Dla ich ochrony utworzono na Wiśle dwa rezerваты ornitologiczne: *Ławice Kiełpińskie* i *Kępy Kazuńskie*, a obszar międzywala wiślanego stanowi część obszaru Natura 2000 pn. *Dolina Środkowej Wisły* o kodzie PLB 140004).

Na atrakcyjność przyrodniczą i krajobrazową gminy Jabłonna składa się także bardzo wysoki udział lasów w jej powierzchni. Wynosi on aż 42,1 %, znacznie więcej niż średnia wartość dla Polski (29,3 %), a zwłaszcza dla Mazowsza (22,9 %). Olbrzymia większość – około 90% - to lasy państwowe, które zajmują przede wszystkim centralną (Lasy Chotomowskie) i wschodnią (Lasy Legionowskie) część obszaru gminy. Stanowią one pozostałość dawnej Puszczy Mazowieckiej. Najcenniejsze fragmenty objęto ochroną jako rezerваты leśne: *Jabłonna* oraz *Bukowiec Jabłonowski*.

Cennym, choć stworzonym ręką człowieka, elementem przyrodniczym w gminie jest XVII- wieczny trzydziestoośmiohektarowy park wokół pałacu w Jabłonie, o bogatym składzie gatunkowym z licznymi pomnikami przyrody.

Znacząca część obszaru gminy, bo prawie 2/3, podlega ochronie prawnej w ramach Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obejmuje on Wisłę z jej doliną oraz obszary wydumowe i leśne. Jego celem jest „ochrona wyróżniających się krajobrazowo ekosystemów i powiązanie ich z krajowym systemem obszarów chronionych”.

Ochroną, jako pomniki przyrody ożywionej, objęto także dwadzieścia dziewięć obiektów – drzew lub grup drzew, najwięcej z nich znajduje się w zabytkowym parku w Jabłonie.

Wody powierzchniowe

Wody mają dość znaczący, jak na warunki środkowego Mazowsza – bo wynoszący około 5 % – udział w powierzchni gminy Jabłonna. Składa się na nie przede wszystkim około 14-kilometrowy odcinek rzeki Wisły przebiegający przez obszar gminy, stanowiący południowo-zachodnią granicę gminy. Inne obiekty wodne to liczne wiślane starorzecza (największe z nich znajdują się w zachodniej części obszaru, w okolicach Wólki Górskiej, Bożej Woli, Suchocina, Skierd i Rajszewa), kanał Henrykowski (Buchnik), trzy rowy melioracyjne i sztuczny zbiornik w wyrobisku po kopalni kruszywa naturalnego w Skierdach (tzw. *Jeziro Trzciańskie*).

Wisła płynie na terenie gminy nieregularnym, krętym korytem o szerokości od 500 do 1200 metrów. Cechują ją znaczne wahania objętości przepływającej nią wody: przy średnim stanie 680 m³/s wynoszą one od 230 m³/s w niżówkach do 3 000 m³/s w stanach powodziowych. Będąc głównym walorem przyrodniczym gminy, Wisła stanowi także istotne zagrożenie dla jej mieszkańców. Obszar w zasięgu potencjalnego zalewu tak zwaną wodą stuletnią (poziom wody występujący z prawdopodobieństwem 1%) stanowi około 50% powierzchni gminy. Obejmuje on jednak prawie wszystkie miejscowości gminy poza fragmentem Jabłony, prawie całym Chotomowem i Dąbrową Chotomowską. Historia pokazuje, że nie jest to niebezpieczeństwo tylko hipotetyczne – w ciągu ostatnich stu lat aż trzykrotnie, w latach 1924, 1956 i 1960, wody Wisły przelały się do Narwi przez obniżenia terenu w Jabłonie, Chotomowie i Olszewnicy. Obszar ten chronią dziś przeciwpowodziowe wały o długości około 16,45 kilometrów. Jednak ich obecny stan nie gwarantuje pełnej ochrony ze względu na niedobory wysokości oraz przepuszczalność materiału konstrukcyjnego.

Zagrożenia dla środowiska

Do najistotniejszych z punktu widzenia komfortu mieszkańców zagrożeń dla środowiska naturalnego gminy Jabłonna należą:

- zanieczyszczenie powietrza,
- hałas.

Oba te negatywne zjawiska związane są w znacznym stopniu z transportem kołowym.

Największe natężenie hałasu wraz ze stężeniem zanieczyszczeń występuje wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 630 oraz (na krótszym odcinku – ze względu na jej długość i zamontowanie ekranów akustycznych) drogi krajowej nr 61 oraz w sąsiedztwie linii kolejowej Warszawa–Gdańsk.

Drugim, istotnym źródłem zanieczyszczeń powietrza występującym okresowo jest emisja zanieczyszczeń z lokalnych kotłowni węglowych, przede wszystkim jednorodzinnych domów. Spalanie węgla, w niektórych przypadkach także z domieszką odpadów, jest istotną przyczyną przekroczenia norm ilości pyłu zawieszanego w obszarze objętym stacją badawczą Legionowo–Zegrzyńska.

Zjawisko to dotyczy przede wszystkim obszarów o największej koncentracji zabudowy jednorodzinnej, czyli wsi Jabłonna i Chotomów.

Potencjalnie, bardzo dokuczliwym dla części mieszkańców, zagrożeniem jest zagrożenie powodziowe, wynikające z położenia obszaru gminy względem Wisły i stanem wałów przeciwpowodziowych.

Kolejnym jest zagrożenie pożarowe. Sprzyja mu duży odsetek lasów w powierzchni gminy i bezpośrednie ich sąsiedztwo z większością miejscowości gminy, w tym największych wsi – Jabłonna i Chotomowa. Gmina posiada tylko jedno własne ujęcie wody na potrzeby bezpieczeństwa przeciwpożarowego w Suchocinie – strażacy w wielu sytuacjach muszą korzystać z ujęć prywatnych, bądź z ujęć zlokalizowanych w Legionowie. Przy gęstej i stale zwiększającej się zabudowie niebezpieczeństwo pożaru narasta.

Inne potencjalne zagrożenie – w przypadku wystąpienia awarii – stwarza przebiegający przez obszar gminy wysokoprężny gazociąg o średnicy 400 mm i powiązana z nim rozdzielcza sieć gazociągowa.

Źródłem promieniowania elektromagnetycznego i jonizującego są linie energetyczne, zwłaszcza wysokiego napięcia oraz stacje przekaźnikowe RTV i telefonii komórkowej (o ograniczonym zasięgu). Linie energetyczne wysokiego napięcia emitują także dźwięki o niskiej tonacji.

Oprócz powyższych na obszarze gminy występuje szereg zagrożeń dla samego środowiska naturalnego, stanowiącego o walorach przyrodniczych krajobrazowych i związanej z nimi atrakcyjności mieszkaniowej gminy Jabłonna.

Zagrożenia dla wód gruntowych

Przyczyną zagrożenia jest intensywna urbanizacja gminy, przede wszystkim wprowadzanie nowej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i przemysłowej, a także budowa nowych dróg. Ponadto zagrożenia dotyczące powierzchni ziemi i gleb wynikają z prowadzenia działalności rolniczej, w wyniku której następuje zmiana ukształtowania terenu, a także degradacja fizycznych, chemicznych i biologicznych właściwości gleb.

Brak rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej stanowi zagrożenie (najistotniejsze z punktu widzenia komfortu mieszkańców) dla jakości wód gruntowych i gleby, także pod względem bakteriologicznym. Szamba, często nieuszczelne, gromadzące ścieki bytowe w obszarach o dużej intensywności zabudowy powodują negatywne skutki dla wód gruntowych, a także ludzi, którzy czerpią wodę pitną ze studni we własnym zakresie.

Pozostałe zagrożenia dla wód gruntowych:

- nieczynne składowiska odpadów w Jabłonie i Bożej Woli;

- cmentarze w Jabłonninie i Chotomowie;
- ścieki opadowe powstałe w wyniku kontaktu wód deszczowych i roztopowych z zanieczyszczoną powierzchnią ziemi;
- dzikie wysypiska odpadów o nieznanym składzie (potencjalnie niebezpiecznym);
- zakłady chemiczne w Nowym Dworze Mazowieckim (Okuninie), stanowiące potencjalne źródło zagrożenia dla wód gruntowych zachodniej części obszaru gminy.

Jakość wód Wisły

Na jakość wód Wisły, najcenniejszego elementu krajobrazu i przyrody gminy, wpływa przede wszystkim gospodarka wodno-ściekowa aglomeracji warszawskiej (z racji jej położenia tuż powyżej obszaru gminy Jabłonna). Badania jakości wody Wisły przeprowadzone w okresie 2010–2015 w punkcie kontrolnym Kazuń powyżej ujścia Narwi, a więc tuż poza obszarem gminy Jabłonna, dały następujące wyniki:

- ocena elementów biologicznych: klasa IV (stan ekologiczny słaby),
- ocena elementów fizyko-chemicznych: klasa II (stan dobry),
- ocena elementów fizyko-chemicznych (specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne): stan ekologiczny dobry,
- ocena stanu chemicznego: dobry³.

Badania wskazują na poprawę jakości wód Wisły na terenie gminy.

Lasy

Zagrożeniem dla ekosystemu leśnego są:

- zmiana stosunków wodnych spowodowana działalnością człowieka (nadmierny pobór wód, źle prowadzone melioracje) oraz zmianami klimatycznymi,
- zakwaszanie gleb i wód w efekcie działalności człowieka (zanieczyszczanie powietrza, wód i gleb),
- występowanie szkodników i chorób, czemu sprzyja osłabienie odporności roślin spowodowane wyżej wymienionymi czynnikami,
- rozdrabnianie zwartych kompleksów leśnych w rezultacie rozwoju sieci komunikacyjnej i osadniczej,
- wycinka drzew w związku z realizacją inwestycji (większych i mniejszych),
- dewastacja wskutek intensywnej, „nieskanalizowanej” penetracji rekreacyjnej (w tym także pojazdami silnikowymi),
- intensywny ruch drogowy (jako zagrożenie dla migrujących zwierząt, źródło hałasu i zanieczyszczeń) i w mniejszym stopniu kolejowy.

Dziedzictwo kulturowe

Pierwsze ślady osadnictwa na terenie gminy pochodzą z okresu ok. 8000 lat p.n.e. Pierwsze zachowane dokumenty pisane pokazują, że w XIV lub na początku XV wieku erygowana została parafia w Chotomowie. W 1418 roku biskup płocki Jakub z Korzkwi nadał wsiom Chotomów

³ A. Stępniewska, *Monitoring Rzek w latach 2010–2015*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, <http://wios.warszawa.pl/pl/monitoring-srodowiska/monitoring-wod/monitoring-rzek/1095,Monitoring-rzek-w-latach-2010-2015.html>, dostęp: 2 marca 2017 r.

i Jabłonna, uprzednio lokowanym na prawie polskim, prawo chełmińskie. Jednak aż do XVI wieku rozwój osadnictwa na tym obszarze był ograniczony. Dopiero przeniesienie stolicy Polski do Warszawy wpłynęło bardziej znacząco na jego rozwój. Ważnym wydarzeniami w historii obszaru było uruchomienie w 1877 roku Kolei Nadwiślańskiej, łączącej Warszawę z Gdańskiem z przystankami w Chotomowie i Nowej Jabłonce oraz utworzenie w pobliżu tego ostatniego osiedla, które w 1919 roku nazwano Legionowem.

Najbardziej znamienitym materialnym świadectwem kultury i znaczenia obszaru jest odbudowany ze zniszczeń zespół pałacowo-parkowy w Jabłonce, który stanowił jedną z rezydencji biskupów płockich. Jego obecny, pochodzący z XVIII wieku kształt jest dziełem jej kolejnych właścicieli – rodziny Poniatowskich oraz znakomitych projektantów pałacu: architekta królewskiego Dominika Merliniego i parku Szymona Bogumiła Zuga.

Inne znaczące obiekty to: kościół p.w. Najświętszej Maryi Panny (odbudowany po zniszczeniach wojennych), dzwonnica i kaplica oraz zabytkowy cmentarz w Chotomowie (założenie siedemnastowieczne) z mogiłami żołnierzy z okresu II wojny światowej i przylegający cmentarz prawosławny, odbudowany kościół p.w. Matki Boskiej Królowej Polski w Jabłonce z lat dwudziestych XX wieku wraz z plebanią, dziewiętnastowieczna karczma i zajazd z kuźnią w Jabłonce (obecna siedziba władz gminy), dziewiętnastowieczny budynek poczty w Jabłonce, Fort XVIII w Bożej Woli i Dzieło 10 w Trzcianach, stanowiące części carskiej Twierdzy Modlin, pozostałości ewangelickiego cmentarza dawnych niemieckich osadników nadwiślańskich w Rajszewie i Skierdach, miejsca pamięci narodowej – między innymi w Jabłonce, Chotomowie i Lasach Chotomowskich.

Zagospodarowanie przestrzenne i powiązania funkcjonalne obszaru gminy

Zagospodarowanie przestrzenne

Świadome gospodarowanie przestrzenią ma niezwykle ważne znaczenie dla efektywnego zarządzania gminami, zarówno w dłuższym, jak i krótszym horyzoncie czasowym. Właściwa gospodarka przestrzenna pozwala chronić najcenniejszy, bo nieodnawialny zasób, jakim jest terytorium gminy oraz przynależne do niego elementy środowiska naturalnego: gleby, wody powierzchniowe i podziemne, roślinność i zwierzęta. Decyduje też o komforcie życia mieszkańców, pozwalając wyeliminować lub ograniczyć kolizyjność funkcji obszaru i poszczególnych podobszarów. Właściwe planowanie układu osadniczego i towarzyszącej mu infrastruktury ma zasadnicze znaczenie dla kosztów nie tylko tworzenia tej infrastruktury, ale także późniejszego jej utrzymania. Odpowiednio zaplanowana gęstość zaludnienia – poprzez definiowanie powierzchni działek budowlanych i wielkości budynków – pozwala ustalić właściwe proporcje między przychodami (liczba podatników) a wydatkami gminy (koszt infrastruktury technicznej i społecznej).

Gminę Jabłonna charakteryzuje nierównomierność rozwoju przestrzennego, wynikająca z warunków naturalnych (obecność Wisły i jej doliny, duży udział lasów) oraz z ciężarów rozwojowych (przede wszystkim do Warszawy i Legionowa). Duża ilość niezagospodarowanych terenów stwarza warunki dla dalszego rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Rozwój gminy jest i będzie związany z jej atrakcyjnością osadniczą wynikającą przede wszystkim z położenia gminy w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy, oraz z walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Powiązania funkcjonalne obszaru gminy Jabłonna

Cechy obszaru i położenie gminy Jabłonna silnie rzutują na jej funkcjonowanie. Stosunkowo niewielki – około 65 km² – obszar o wydłużonym kształcie i bezpośrednie sąsiedztwo aż trzech ośrodków miejskich (w tym stolicy kraju, pięćdziesięcioczwartotysięcznego Legionowa i dwudziestośmiotysięcznego Nowego Dworu Mazowieckiego), sprawiają, że obszar i społeczność gminy są bardzo silnie powiązane z sąsiadującymi jednostkami administracyjnymi, zwłaszcza z wymienionymi miastami. W praktyce oznacza to, że ludność gminy ma łatwy dostęp i korzysta z rynków tych jednostek (pracy oraz wszelkich usług i towarów), a jednocześnie sama stanowi też

zasób, z którego mogą korzystać te rynki –pracowników i klientów oraz oferowanych przez nich usług i produktów. Jednocześnie infrastruktura gminy stanowi część infrastruktury całego obszaru, co na przykład w przypadku infrastruktury drogowej oznacza znaczny udział przejazdów tranzytowych w ruchu kołowym ogółem.

O ile położenie gminy Jabłonna w bezpośrednim sąsiedztwie ośrodków miejskich jest korzystne dla mieszkańców (dostęp do usług, rynku pracy, rynków zbytu), o tyle umiejscowienie wsi Jabłonna – siedziby gminy – peryferyjnie względem jej obszaru na południowo-wschodnim krańcu jest dla nich utrudnieniem. Mieszkańcy zachodniej części gminy, by skorzystać z usług świadczonym w Jabłonie, muszą pokonać odległości często przekraczające 20 kilometrów (licząc w obie strony). Jest to również utrudnienie dla dzieci uczęszczających do gimnazjum i szkoły podstawowej, zlokalizowanych w Chotomowie, wymuszające konieczność ponoszenia kosztów dowożenia dzieci przez samorząd lub rodziców, czy osób chorych chcących skorzystać z usług lekarskich.

Bardziej dogodnym miejscem świadczenia usług dla mieszkańców sołectw Wólka Górska, Boża Wola, Janówek Drugi, Suchocin, Trzciany czy Skierdy jest Nowy Dwór Mazowiecki. Takim miejscem dla drugiej co do wielkości miejscowości gminy – Chotomowa – jest Legionowo, z którym Chotomów jest praktycznie zrośnięty, podobnie jak i znaczna część wsi Jabłonna.

Te silne powiązania oznaczają konieczność współpracy z sąsiednimi samorządami, obejmującej rozwój infrastruktury i świadczenie usług społecznych.

Współpraca ta już ma miejsce. Przykładami są:

- współfinansowanie komunikacji podmiejskiej Warszawy,
- współpraca gmin powiatu legionowskiego w zakresie komunikacji publicznej,
- wspólne z Legionowem inwestycje w rozwój sieci kanalizacyjnej,
- poprawa warunków do rozwoju przyjaznych środowisku form transportu poprzez utworzenie systemu dróg rowerowych na terenie gmin: Czosnów, Jabłonna, Legionowo, Łomianki, Nieporęt, Nowy Dwór Mazowiecki, Radzymin i Wieliszew,
- współpraca z samorządami aglomeracji warszawskiej, w szczególności z Warszawą, dotycząca Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w obrębie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Należy oczekiwać intensyfikacji tej współpracy, wynikającej ze wspomnianych powiązań i ograniczonych możliwości finansowych Gminy w stosunku do oczekiwań jej mieszkańców.

Mieszkańcy

Demografia

Zgodnie z danymi ewidencyjnymi Urzędu Gminy Jabłonna w dniu 31 grudnia 2016 r. gminę zamieszkiwało 17 409 osób. Gęstość zaludnienia obszaru gminy wynosiła więc 270 osób/km². Jest to wskaźnik nieco niższy od średniej dla powiatu legionowskiego (290 osób/km²), ale wielokrotnie wyższy niż te dla obszarów wiejskich Mazowsza (57 osób/km²) i obszarów wiejskich w Polsce (52 osoby/km²)⁴. Pokazuje on, że gmina, mimo formalnie wiejskiego statusu, stanowi w dużej mierze obszar zurbanizowany – zwłaszcza jeśli uwzględnić chronione cenne przyrodniczo obszary, na których nie ma osadnictwa.

Gęstość zaludnienia w poszczególnych sołectwach gminy jest bardzo zróżnicowana. Na obszarach położonych na zachodzie zamieszkuje zdecydowanie mniej osób. Najgęściej zaludnioną

⁴ Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2015 roku, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015, s. 31.

miejsowością jest Chotomów z liczbą 755,6 osób/km², która jest wysoka nawet w skali Polski. Z wysoką gęstością zaludnienia wiąże się także wzrost liczby przestępstw, które popełniane są najczęściej w Chotomowie, Dąbrowie Chotomowskiej i Jabłonce.

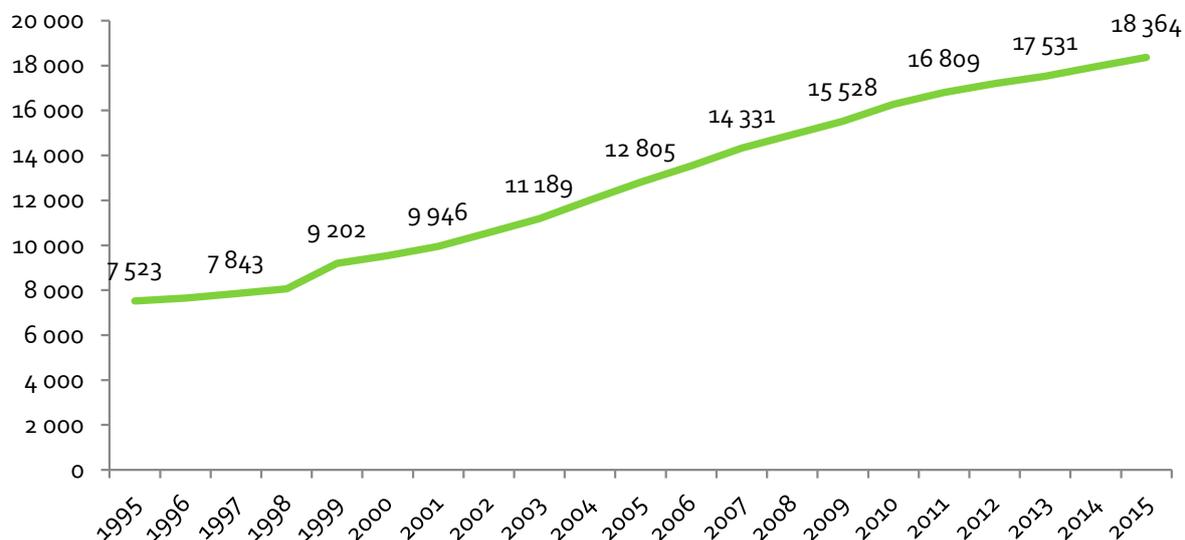
Tabela 1. Gęstość zaludnienia w poszczególnych sołectwach Gminy Jabłonna w 2016 roku.

Sołectwo	Gęstość zaludnienia
Boża Wola	146,4
Chotomów	755,6
Dąbrowa Chotomowska	352,5
Jabłonna	324,9
Janówek II	247,6
Rajszew	23,4
Skierdy	113,9
Suchocin	104,1
Trzciany	43,4
Wólka Górka	34,4

* Opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Jabłonna.

Charakterystyczną cechą populacji gminy jest jej bardzo dynamiczny wzrost, mający niewiele odpowiedników w kraju, nawet na obszarach podmiejskich. W ciągu ostatnich dwudziestu lat liczba mieszkańców gminy wzrosła dwuipółkrotnie.

Wykres 1. Zmiany liczby mieszkańców gminy Jabłonna w okresie 1995–2015.

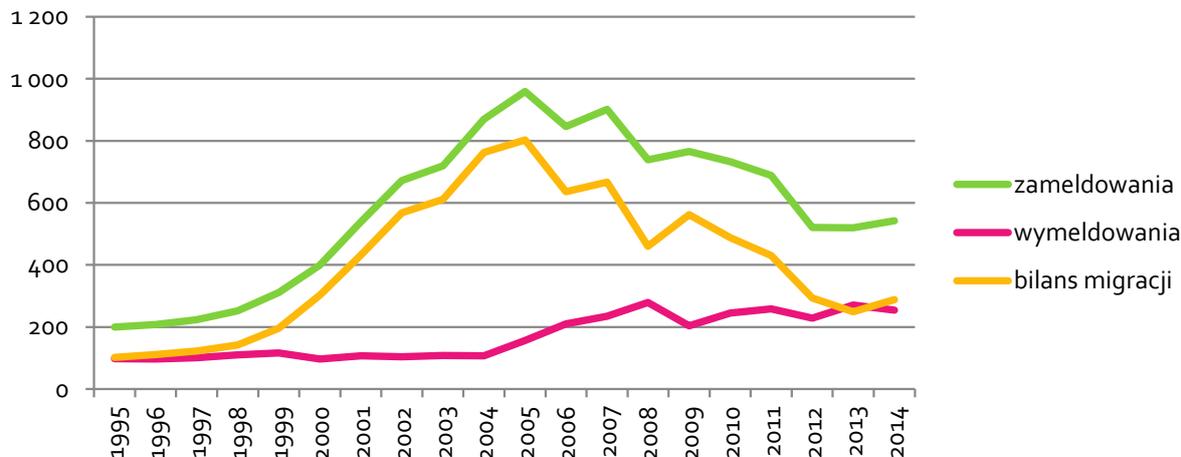

Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przedstawiony powyżej boom demograficzny w gminie jest przede wszystkim zasługą salda migracji. Od 1995 roku (pierwszy rok dostępnych danych generowanych przez BDL) aż do roku 2005 następował wzrost liczby zameldowań na obszarze gminy. Okres 2005–2009 był okresem fluktuacji, ale na ciągle wysokim poziomie powyżej 700 meldunków. Od 2009 roku liczba zameldowań ma tendencję spadkową. Widoczna jest wyraźna korelacja tego trendu z sytuacją na rynku mieszkaniowym, gdyż migracje na teren gminy były i są związane przede wszystkim z inwestycjami

mieszkańcami na jej obszarze. Liczba wymeldowań jest dość stabilna, w latach 1995–2004 oscylowała wokół 100, aby po 2005 roku wspiąć się na poziom 200–250.

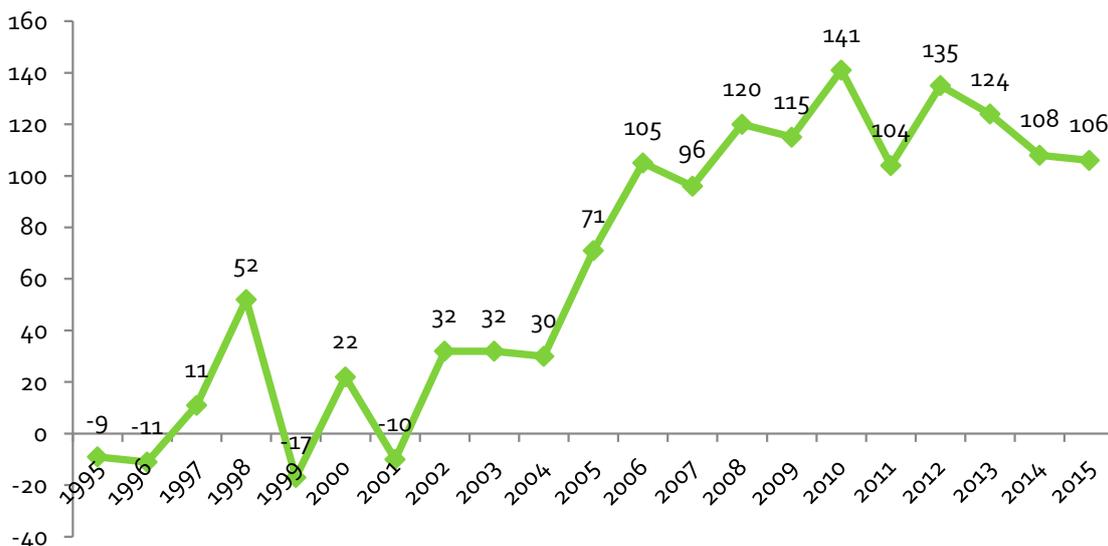
Wykres 2. Migracje w gminie Jabłonna w okresie 1995–2014.

Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przyrost naturalny miał mniejszy, choć ciągle pozytywny wpływ, na bilans demograficzny gminy, od 2002 roku odnotowując dodatnie wartości.

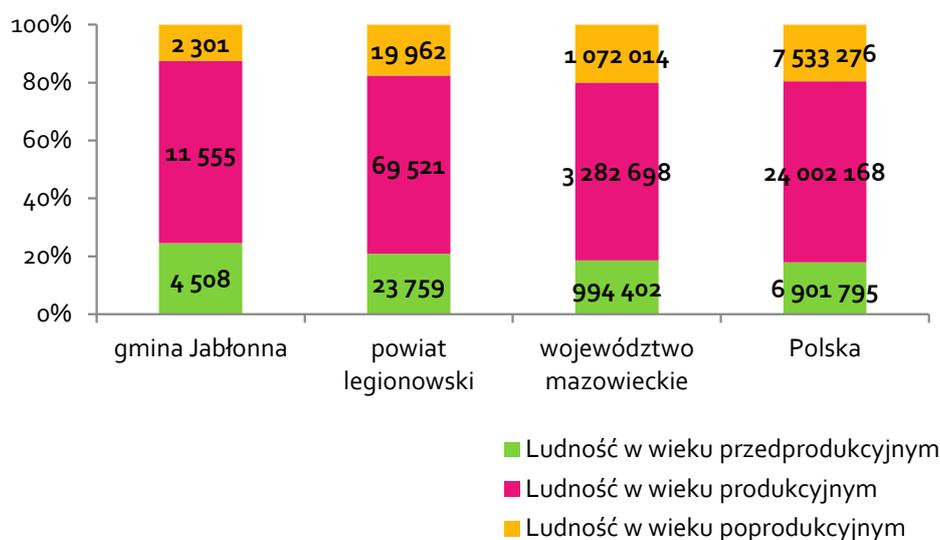
Wykres 3. Przyrost naturalny gminy Jabłonna w okresie 1995–2015.

Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tak dynamiczne zmiany liczby mieszkańców miały wpływ na strukturę wieku i płci populacji gminy. Poniższy wykres przedstawia udział trzech głównych grup wiekowych w gminie Jabłonna w roku 2015 na tle powiatu legionowskiego, województwa mazowieckiego i kraju. Jak widać, w Jabłonie jest niższy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, wyższy natomiast w wieku przedprodukcyjnym niż w powiecie, województwie czy Polsce.

Wykres 4. Ludność wg ekonomicznych grup wiekowych w gminie Jabłonna na tle powiatu legionowskiego, województwa mazowieckiego i kraju w 2015 roku.

Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Aktualna struktura wiekowa mieszkańców gminy Jabłonna wypada bardzo korzystnie na tle Mazowsza i kraju, a także powiatu legionowskiego. W gminie mieszka obecnie dużo ludzi młodych, którzy będą stanowić o przyszłości Jabłonna oraz ludzi w wieku produkcyjnym, którzy stanowią o jej obecnej sile. Jest zaś stosunkowo mało ludzi starszych, których aktywność gospodarcza jest niższa, ale mogą być wartościowymi animatorami i uczestnikami życia społecznego gminy. Odsetek ekonomicznych grup wiekowych różni się w poszczególnych sołectwach. Najwyższy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym zamieszkuje Skierdy i Trzciany, sołectwa w zachodniej części gminy. Najwyższy procent osób starszych natomiast mieszka w Janówku II, Suchocinie i Wólce Górskiej.

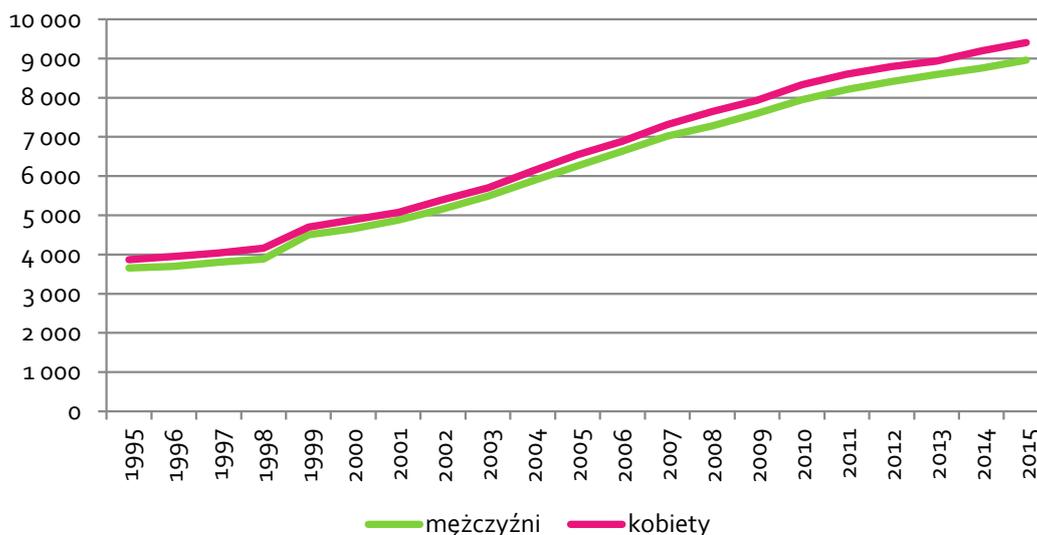
Tabela 2. Podział mieszkańców Gminy Jabłonna według grup wiekowych w 2016 roku.

Sołectwo	Osoby w wieku przedprodukcyjnym	Osoby w wieku produkcyjnym	Osoby w wieku poprodukcyjnym
Boża Wola	22%	63%	15%
Chotomów	28%	58%	14%
Dąbrowa Chotomowska	27%	60%	13%
Jabłonna	29%	59%	11%
Janówek II	22%	61%	17%
Rajszew	28%	61%	11%
Skierdy	33%	55%	12%
Suchocin	25%	59%	16%
Trzciany	36%	56%	8%
Wólka Górka	23%	60%	16%

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Jabłonna.

Dynamiczne zmiany liczby mieszkańców nie wpłynęły istotnie na proporcje płci. W 1995 roku mężczyźni stanowili 48,6%, a kobiety 51,4% ogółu mieszkańców. Do 2015 roku udział mężczyzn minimalnie wzrósł do 48,8%, a kobiet zmalał do 51,2%.

Wykres 5. Struktura płci mieszkanki i mieszkańców gminy Jabłonna w latach 1995–2015.

Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Układ osadniczy

Na układ osadniczy gminy składa się dziesięć miejscowości o statusie sołectw. Jego trzon stanowią położone we wschodniej części obszaru wsie Jabłonna i Chotomów, których mieszkańcy stanowią aż 82% populacji gminy. Udział ten utrzymuje się na tym poziomie od 2004 roku. Obie wsie graniczą z Legionowem, są silnie z nim powiązane funkcjonalnie i mają cechy charakterystyczne dla małych miast. Do większych miejscowości można także zaliczyć położone w środkowo-zachodniej części gminy, przy drodze nr 630, wsie Skierdy i Rajszew oraz położoną w jej północnej części Dąbrowę Chotomowską. Pozostałe, mniej ludne, miejscowości to: Boża Wola, Suchocin, Trzciany, Janówek Drugi i Wólka Górską.

Tabela 3. Liczba mieszkańców poszczególnych sołectw gminy Jabłonna w latach 2011–2015.

Sołectwo	2011	2012	2013	2014	2015	Wzrost w %
Boża Wola	343	345	368	382	397	15,7%
Chotomów	5123	5240	5339	5457	5541	8,2%
Dąbrowa Chotomowska	615	634	650	677	692	12,5%
Jabłonna	7849	8072	8247	8389	8547	8,9%
Janówek II	167	171	176	176	189	13,2%
Rajszew	500	517	533	543	542	8,4%
Skierdy	769	787	810	849	850	10,5%
Suchocin	234	239	241	233	230	-1,7%
Trzciany	162	182	192	198	198	22,2%
Wólka Górską	61	60	42	55	54	-11,5%
Gmina Jabłonna	15823	16247	16598	16959	17240	10%

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Jabłonna.

Większość miejscowości, poza Suchocinem i Wólką Górską, zanotowały w okresie 2011–2015 wzrost liczby mieszkańców. Za wzrostem liczby mieszkańców nie nadąża rozwój infrastruktury technicznej oraz społecznej, praktycznie nieobecnej w mniejszych sołectwach. Jej braki są głównym mankamentem gminy przy jej dużej atrakcyjności osadniczej wynikającej z walorów naturalnych i położenia w obrębie aglomeracji stołecznej.

Oświata i wychowanie

Infrastruktura edukacyjna

Na terenie gminy działają następujące placówki oświatowe.

Przedszkola publiczne

Przedszkole Gminne w Jabłonce
Przedszkole Gminne w Chotomowie

Przedszkola Niepubliczne wpisane do Ewidencji szkół i placówek niepublicznych Gminy Jabłonna

Niepubliczne Przedszkole "Przy Lesie"
Przedszkole Niepubliczne "Pomarańczowa Ciuchcia"
Niepubliczne Przedszkole "Bajkowy Dom" w Jabłonce
Przedszkole Niepubliczne „Przy Lesie”
Punkt Przedszkolny „Przy Lesie”
Przedszkole Niepubliczne WS Katarzyna Pietrzykowska
Prywatne Przedszkole Europejskie TUTORLAND
Przedszkole Niepubliczne Sportowo-Językowe „Sportus”
Punkt Przedszkolny Zielone Jabłusko
Przedszkole Akademia Dobrej Edukacji w Jabłonce
Niepubliczne Przedszkole Artystyczno-Sportowe „Kuźnia Talentów”

Szkoły Podstawowe:

Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Jabłonce
Szkoła Podstawowa im. Stefana Krasińskiego w Chotomowie
Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Jabłonce
Niepubliczna Szkoła Podstawowa „Sapere Aude” w Rajszewie
Szkoła Podstawowa Akademia Dobrej Edukacji w Jabłonce

Gimnazja:

Publiczne Gimnazjum im. Orła Białego w Chotomowie
Niepubliczne Gimnazjum „Sapere Aude” w Rajszewie

Z wychowania przedszkolnego w przedszkolach gminnych korzystało 300 dzieci, w przedszkolach i punktach przedszkolnych niepublicznych – 256. Do szkół prowadzonych przez Gminę Jabłonna w roku szkolnym 2015/2016 uczęszczało 2172 uczniów, do szkół niepublicznych – 83 uczniów. Szkoły niepubliczne funkcjonujące na terenie gminy w niewielkim zakresie uzupełniały ofertę szkół prowadzonych przez gminę. Inaczej sytuacja przedstawiała się w przypadku przedszkoli niepublicznych, do których uczęszczało niewiele mniej dzieci niż do przedszkoli gminnych⁵. Poniższa tabela przedstawia porównanie liczby osób uczących się w szkołach prowadzonych przez gminę i spełniających obowiązek szkolny poza Jabłonną. Odsetek uczniów, którzy wybrali naukę poza gminą jest szczególnie wysoki w przypadku gimnazjum i sięga 40%, w związku z czym rodzi się pytanie o przyczyny tego stanu rzeczy. Jak wynika z *Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Jabłonna*, decyzja o podjęciu nauki na obszarze gminy przez wszystkich jej mieszkańców oznaczałaby konieczność otwarcia dwudziestu czterech nowych oddziałów w szkołach podstawowych i dziesięciu w gimnazjum⁶.

⁵ A. Jasiński, *Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Jabłonna. Rok szkolny 2015/2016*. Urząd Gminy Jabłonna, Jabłonna 2016, s. 9.

⁶ *Ibidem*, s. 10.

Tabela 4. Porównanie liczby osób uczących się w szkołach prowadzonych przez gminę Jabłonna i spełniających obowiązek szkolny poza gminą.

	Liczba osób uczących się w szkole.	Liczba osób zameldowanych w obwodzie szkoły uczących się poza gminą.
Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Jabłonie	987	194
Szkoła Podstawowa im. Stefana Krasińskiego w Chotomowie	817	348
Publiczne Gimnazjum im. Orła Białego w Chotomowie	368	295

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Jabłonna.

Decyzja o dalszej rozbudowie infrastruktury edukacyjnej w gminie wymaga pogłębionej prognozy. Jak wskazano w *Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Jabłonna*, „dane demograficzne wskazują, że liczba dzieci urodzonych i zameldowanych w gminie Jabłonna maleje. Może to oznaczać zmniejszenie liczby zadań oświatowych (o około dwa oddziały w każdym roczniku, począwszy od roku szkolnego 2021/2022). Zależne to jest jednak zarówno od skali przyrostów liczby mieszkańców związanych z zabudową i zasiedlaniem nowych osiedli mieszkaniowych, jak i decyzjami rodziców co do miejsca realizacji obowiązku szkolnego przez ich dzieci”⁷.

Tabela 5. Liczba dzieci urodzonych w latach 2011–2015 zameldowanych w obwodach szkolnych gminy Jabłonna.

	Klasa I w roku szkolnym:				
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Szkoła Podstawowa w Jabłonie	145	132	117	116	112
Szkoła Podstawowa w Chotomowie	121	131	112	107	89
Razem	266	263	229	223	201

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Jabłonna.

W ciągu ostatnich piętnastu lat wielkość zatrudnienia nauczycieli w gminie Jabłonna niemal się potroiła. W roku szkolnym 2002/2003 na jednego nauczyciela przypadało 12 uczniów, obecnie średnia ta wynosi 9,1⁸.

Poziom nauczania

Oprócz obowiązkowych zajęć lekcyjnych wszystkie placówki oświatowe oferują zajęcia dodatkowe. Każda z nich posiada świetlicę i każda prowadzi koła zainteresowań i zajęcia sportowe.

⁷ *Ibidem*, s. 9.

⁸ *Ibidem*, s. 11.

Tabela 6. Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych, wyrównawczych i rewalidacyjnych w roku szkolnym 2015–2016.

	Zajęcia w świetlicy	Zajęcia sportowe	Zajęcia artystyczne	Koła przedmiotowe	Zajęcia wyrównawcze	Zajęcia rewalidacyjne
Szkoła Podstawowa w Jabłonce	410	300	340	390	720	11
Szkoła Podstawowa w Chotomowie	404	68	75	261	155	14
Publiczne Gimnazjum w Chotomowie	199	48	40	54	289	3

Opracowanie własne na podstawie danych UG Jabłonna.

W roku szkolnym 2015–2016 do szkół w gminie Jabłonna uczęszczało czterdzieścioro dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Szkoły zapewniały im zajęcia specjalistyczne, rewalidacyjne i dydaktyczno-wyrównawcze. Niepokojące są dane dotyczące małej liczby uczniów uczęszczających na zajęcia sportowe. W Szkole Podstawowej w Jabłonce jedna trzecia uczniów bierze udział w zajęciach sportowych, w szkole Podstawowej w Chotomowie na zajęcia uczęszczało 8% uczniów, a w Gimnazjum w Chotomowie – 13%. Na zajęcia artystyczne w roku szkolnym 2015–2016 uczęszczał niewiele wyższy odsetek.

Poziom nauczania

Poziom nauczania odzwierciedla wynik egzaminu zewnętrznego. W szkołach podstawowych prowadzonych przez gminę Jabłonna był on relatywnie wysoki: wyższy niż średnia dla Polski i województwa mazowieckiego.

Tabela 7. Wyniki sprawdzianu przeprowadzonego wiosną 2016 roku w szkołach podstawowych.

	Część I	Część II
Średnia w Polsce	63,0%	71,0%
Średnia w województwie mazowieckim	66,1%	75,0%
Średnia w powiecie legionowskim	69,1%	79,8%
Średnia w gminie Jabłonna	68,8%	79,1%

Opracowanie własne na podstawie danych UG Jabłonna.

Zdecydowanie słabiej przedstawia się wynik egzaminu gimnazjalnego na tle średniej dla powiatu legionowskiego i województwa mazowieckiego. Zarówno w części matematyczno-przyrodniczej, jak i humanistycznej średnia punktacja była niższa niż w powiecie i województwie, ale nieco wyższa niż w kraju. W przypadku języka angielskiego wyniki przedstawiają się zdecydowanie lepiej: na poziomie podstawowym w gminie Jabłonna osiągnięto wyższe wyniki niż w średnio kraju, powiecie i województwie, na poziomie rozszerzonym – niższe niż w powiecie legionowskim, ale wyższe niż w województwie mazowieckim i Polsce.

Tabela 8. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2015–2016.

	Część Humanistyczna		Część matematyczno-przyrodnicza		Język angielski	
	Polski	Historia/WOS	Matematyka	Przedmioty przyrodnicze	Podstawowy	Rozszerzony
Średnia w Polsce	69,0	56,0	49,0	51,0	64,0	45,0
Średnia w woj. mazowieckim	72,6	58,7	51,2	54,0	67,8	49,4
Średnia w powiecie legionowskim	75,5	60,1	55,2	56,0	72,9	53,8
Średnia dla Gimnazjum w Chotomowie	70,2	56,3	50,9	52,3	73,7	51,5

Opracowanie na podstawie danych UG Jabłonna.

Kultura

Działalność Gminnego Centrum Kultury i Sportu

Życie kulturalne gminy skupia się w Jabłonie i Chotomowie, gdzie odbywają się zajęcia, wydarzenia i imprezy. Działalność kulturalna prowadzona jest przez Gminne Centrum Kultury i Sportu (GCKiS) w Jabłonie z filiami w Chotomowie i Skierdach. Lokalną ofertę uzupełnia działalność Zespołu Pałacowo-Parkowego w Jabłonie, w którym organizowane są przedsięwzięcia kulturalne i naukowe przyciągające wielu gości także spoza gminy Jabłonna. Gminne placówki kulturalne oferują szeroką gamę zajęć dla mieszkańców w każdym wieku, głównie dzieci, młodzieży i osób starszych, dostosowując swoją ofertę do potrzeb i rosnących oczekiwań uczestników. GCKiS funkcjonuje cały rok. Odbywają się tam między innymi zajęcia językowe, teatralne, muzyczne, plastyczne, taneczne i sportowe. We wszystkich sekcjach w ramach GCKiS Jabłonna w 2015 roku uczestniczyło 912 osób. W czasie ferii zimowych i wakacji letnich realizuje programy *Akcja Zima* i *Akcja Lato*. Ponadto przy Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu funkcjonuje od 2007 roku Uniwersytet III Wieku, w ramach którego w 2015 roku prowadzone były między innymi zajęcia malarskie, językowe, ruchowe, teatralne, komputerowe i rękodzielnicze. Uczestniczyło w nich w sumie 166 osób⁹.

Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej

Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonie im. księdza Jana Twardowskiego z filią w Chotomowie. prowadzi nie tylko działania w zakresie organizacji i upowszechniania czytelnictwa, lecz także zajęcia edukacyjne i artystyczne, między innymi: lekcje biblioteczne, warsztaty tematyczne i edukacyjne, konkursy plastyczne, akcje czytelnicze (obchody Tygodnia Bibliotek Polskich), warsztaty podczas Tygodnia z Internetem, wystawy prac konkursowych, imprezy biblioteczne wewnętrzne i plenerowe oraz spotkania autorskie¹⁰.

Obecnie biblioteka jest w pełni skomputeryzowana i posiada w swoich zbiorach 43 485 woluminów. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat liczba czytelników korzystających z Gminnej Biblioteki Publicznej wzrosła z 1389 w 2005 do 1403 w 2015 roku. Wzrost liczby czytelników jest wolniejszy niż

⁹ G. Przybyłowicz, *Sprawozdanie z działalności Gminnego Centrum Kultury i Sportu za rok 2015*, Jabłonna 2016.

¹⁰ *Sprawozdanie merytoryczne za 2014 rok z działalności Gminnej Biblioteki Publicznej im. ks. Jana Twardowskiego w Jabłonie i jej Filii w Chotomowie*, Jabłonna 2015, s. 11.

wzrost liczby ludności w gminie. W 2005 roku osoby korzystające z biblioteki stanowiły 18,3% wszystkich mieszkańców gminy, w 2015 – 17,6%. Księgozbiór biblioteki w omawianym okresie nieznacznie wzrósł z 40935 woluminów w 2005 do 43485 w 2015 roku, co oznacza, że na jednego mieszkańca w gminie w 2015 przypadało 5,4 książki.¹¹

W bibliotece można skorzystać z internetu, wypożyczalni e-booków, czy biblioteki internetowej *ibuk.pl* oraz z zasobów Mazowieckiego Konsorcjum Bibliotek Publicznych.

Działalność rekreacyjna i sportowa

Obiekty sportowe oraz miejsca do rekreacji zlokalizowane są przy GCKiS w Jabłonie, w Suchocinie i Skierdach oraz przy szkołach prowadzonych przez gminę. W Jabłonie znajduje się kompleks boisk sportowych, tzw. Orlik, przyszkolne boisko sportowe, siłownia i kryta pływalnia przy GCKiS oraz przyszkolna hala sportowa. W Chotomowie – przyszkolne boisko i sala sportowa oraz dwie siłownie na wolnym powietrzu. Ponadto we wszystkich sołectwach poza Rajszewem i Wólką Górską zlokalizowane są place zabaw. Istniejąca infrastruktura jest wykorzystywana przez placówki oświatowe, jak również udostępniana mieszkańcom. Część mieszkańców podczas warsztatów strategicznych wskazywała na potrzebę rozbudowy istniejącej bazy oraz stworzenia miejsc do rekreacji w tych miejscowościach, gdzie obecnie jest ich brak.

Uzupełnieniem publicznej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej są prywatne obiekty, w tym pole golfowe w Rajszewie, korty tenisowe w Jabłonie, stadnina koni w Skierdach czy wyciągi do wakeboardingu w Trzcianach. Brakuje danych na temat tego, w jakim stopniu mieszkańcy gminy korzystają z tej infrastruktury. Funkcją rekreacyjną służy również Zespół Pałacowo-Parkowy w Jabłonie ze zorganizowaną ścieżką edukacyjną, który jest otwarty dla mieszkańców i turystów przez cały rok. Przez teren gminy przebiegają wyznaczone turystyczne szlaki rowerowe i piesze, w znacznej części przez tereny leśne.

W gminie działają dwa kluby sportowe: Klub Sportowy *LKS Lotos*, prowadzący zajęcia z kolarstwa, biegów przełajowych, koszykówki, piłki nożnej, pływania, siatkówki teakwon-do, tenisa stołowego i szachów dla mieszkańców w różnym wieku i o różnej kondycji fizycznej oraz Klub Sportowy *Wisła*, prowadzący sekcje piłkarską dla osób w różnych grupach wiekowych.

Polityka społeczna

Pomoc społeczna

Zadaniami związanymi z pomocą społeczną zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który w 2015 roku objął wsparciem 404 rodziny. Bezpośrednio w terenie działa siedem pracowników socjalnych zatrudnionych w Ośrodku. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej nieznacznie wzrastał. Dane te prezentuje poniższa tabela.

¹¹ Dane BDL GUS za lata 2005–2015.

Tabela 9. Odsetek osób korzystających ze świadczeń Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2011–2015.

Sołectwo	2011	2012	2013	2014	2015
Boża Wola	2,92%	3,48%	3,53%	2,88%	3,27%
Chotomów	2,93%	2,61%	2,62%	2,57%	2,40%
Dąbrowa Chotomowska	0,98%	0,63%	1,38%	1,18%	1,01%
Jabłonna	1,94%	2,28%	2,38%	2,12%	2,14%
Janówek II	2,40%	2,34%	1,70%	2,27%	3,17%
Rajszew	2,80%	2,90%	3,00%	3,68%	4,80%
Skierdy	2,08%	1,91%	2,84%	2,59%	2,71%
Suchocin	2,14%	2,51%	2,07%	3,43%	3,48%
Trzciany	3,09%	1,10%	1,56%	1,52%	1,52%
Wólka Górská	3,28%	5,00%	7,14%	5,45%	3,70%

*Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jabłonce.

W gminie Jabłonna świadczona jest pomoc psychologiczna dla osób będących w kryzysie oraz wsparcie specjalisty terapii uzależnień: konsultacje indywidualne, a także grupa wsparcia dla osób współzależniomych. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jabłonce jest również organizatorem wolontariatu świadczonego na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami, a także dzieci i młodzieży.

W 2013 roku na terenie gminy Jabłonna wprowadzony został program pomocy rodzinom wielodzietnym pod nazwą „Karta Dużej Rodziny 3+”. Program zakłada udzielanie wsparcia w postaci ulg w opłatach za usługi realizowane przez Gminę Jabłonna. Ulgą w wysokości 50% zniżką są objęte ceny biletów na imprezy kulturalne i sportowe oraz na zajęcia organizowane przez GCKiS. Ulgi dotyczą również opłat za czynsz w lokalach wchodzących w skład gminnego zasobu mieszkaniowego, opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz za świadczenia gminnych przedszkoli w zakresie wykraczającym poza podstawę programową

Opieka zdrowotna

Podstawową opiekę zdrowotną w gminie zapewnia Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Jabłonce i Chotomowie, w których można skorzystać z konsultacji lekarza specjalisty medycyny rodzinnej, pediatrii, chorób wewnętrznych, ginekologii i położnictwa oraz stomatologa. Uzupełnieniem oferty publicznej są liczne placówki niepubliczne, działające na lokalnym rynku jak również zlokalizowane w sąsiadujących z gminą miastach (Warszawa, Legionowo, Nowy Dwór Mazowiecki), które oferują szerszy wachlarz specjalizacji oraz opiekę ambulatoryjną.

Aktywność społeczna mieszkańców

Zrzeszanie się mieszkańców

Na terenie gminy Jabłonna jest zarejestrowanych kilkanaście organizacji pozarządowych o dosyć zróżnicowanym profilu. Zdecydowana większość z nich zarejestrowana jest w miejscowościach Jabłonna i Chotomów, co wiąże się z faktem, że wsie te zamieszkuje większość ludności gminy. Tylko niewielka część z organizacji pozarządowych prowadzi swoją działalność na terenie gminy Jabłonna. W latach 2013–2016 zaledwie sześć organizacji pozarządowych realizowało zadania publiczne powierzone lub zlecone im przez gminę.

Tabela 10. Liczba organizacji pozarządowych w poszczególnych sołectwach gminy Jabłonna w 2016 roku.

Sołectwo	Liczba NGO
Boża Wola	0
Chotomów	11
Dąbrowa Chotomowska	2
Jabłonna	16
Janówek II	0
Rajszew	1
Skierdy	5
Suchocin	0
Trzciany	1
Wólka Górská	0

* Na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego. Stan na koniec grudnia 2016.

Wśród zarejestrowanych podmiotów znajdują się zarówno fundacje, jak i stowarzyszenia. Zakres tematyczny działalności organizacji pozarządowych jest bardzo zróżnicowany. Są wśród nich ochotnicze straże pożarne, które poza ochroną przeciwpożarową prowadzą działalność kulturalną i sportową. Część organizacji działa na rzecz rozwoju lokalnego gminy, miejscowości lub osiedla. Cele statutowe organizacji zarejestrowanych w gminie Jabłonna dotyczą między innymi rozwoju kultury, ochrony zwierząt i przyrody, rehabilitacji, historii, działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Są też grupy nieformalne mieszkańców, działające na rzecz rozwoju lokalnego czy aktywności fizycznej.

Frekwencja w wyborach

Frekwencja w gminie Jabłonna pozostaje wyższa niż w województwie mazowieckim i powiecie legionowskim, zarówno w wyborach samorządowych, jak i parlamentarnych, na Prezydenta RP oraz do Parlamentu Europejskiego. Może to świadczyć o wyższym zainteresowaniu mieszkańców sprawami publicznymi, niż w sąsiednich samorządach.

Tabela 11. Porównanie frekwencji w ostatnich wyborach w województwie mazowieckim, powiecie legionowskim i gminie Jabłonna.

	Wybory samorządowe 2014	Wybory parlamentarne 2015	Wybory Prezydenta RP 2015		Wybory do Parlamentu Europejskiego 2014
			I tura	II tura	
Województwo mazowieckie	51	57,3	53,5	60,7	27,6
Powiat legionowski	51	61,7	56,2	63,9	27,9
Gmina Jabłonna	54	64,2	58,9	66,7	29,3

Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Infrastruktura i gospodarka

Infrastruktura techniczna

Infrastruktura komunikacyjna

Na terenie gminy łącznie jest 210,6 km dróg wszystkich kategorii. Według zestawienia w podziale na poszczególne kategorie wygląda to następująco.

Tabela 12. Długość dróg na obszarze gminy wg kategorii.

Lp.	Kategoria dróg	Łączna długość w km	Nawierzchnia w km			
			ulepszona	nieulepszona	gruntowa	nieokreślona
1.	Krajowe	3,7	3,7	0	0	0
2.	Wojewódzkie	13,7	12,4	0	1,3	0
3.	Powiatowe	7,9	7,9	0	0	0
4.	Gminne	66,4	50,2	6,0	10,2	0
5.	Wewnętrzne, zarz. Gminy	77,7	19,0	13,5	43,6	1,6
6.	Wewnętrzne, zarz. prywatny	41,2	5,7	0	29,5	16,0
	Łącznie	210,6	98,9	19,5	84,6	0

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Jabłonna za 2013 rok.

Gmina ma dobre położenie komunikacyjne. Przez Jabłonnę przebiega droga krajowa nr 61 łącząca Warszawę z Augustowem oraz droga wojewódzka nr 630 Warszawa-Nowy Dwór Mazowiecki. Jest to też główna droga dojazdowa mieszkańców gminy do miasta powiatowego – Legionowa. Najwięcej w Jabłonie jest dróg gminnych, które razem z drogami wewnętrznymi, będącymi w zarządzie gminy, stanowią 68,45% wszystkich dróg w gminie. Występują też drogi niepubliczne, stanowiące własność osób prywatnych (20% wszystkich dróg). Dużym udogodnieniem i odciążeniem dla ruchu wewnątrz gminy stało się oddanie obwodnicy drogi krajowej 61 na początku 2008 roku.

Gmina rozbudowuje się intensywnie. Powstają nowe osiedla i rozwija się budownictwo jednorodzinne. Dlatego jedną z ważnych potrzeb, a równocześnie problemów do rozwiązania stojących przed gminą, jest budowa wielu ulic w większości miejscowości w gminie, przy jednoczesnej konieczności utrzymania i modernizacji już istniejącej infrastruktury drogowej. Rozbudowie dróg towarzyszyć powinna budowa oświetlenia, co znacznie podnosi komfort użytkowania drogi przez kierowców i ma bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo pieszych. Zakres rozbudowy oświetlenia uzależniony jest od możliwości finansowych gminy. Nie mniej od kilkunastu lat w każdym roku budżetowym przeznaczane są środki finansowe właśnie na zadania z tego zakresu.

Istotną inwestycją planowaną do realizacji między innymi w obszarze gminy Jabłonna jest budowa przeprawy mostowej przez Wisłę oraz realizacja Trasy Mostowej w kierunku Legionowa i jej połączenie z drogą krajową nr 61 oraz drogą wojewódzką nr 630. Budowa tego odcinka ma stworzyć sieć powiązań pomiędzy miejscowościami Łomianki – Jabłonna – Legionowo. Inwestycja ta wzbudza szereg kontrowersji u mieszkańców oraz władz lokalnych i planistów. Realizacja inwestycji nie leży w kompetencjach samorządu lokalnego. Inwestycja ta, tak jak również zbudowanie połączenia komunikacyjnego między drogą wojewódzką nr 630 a planowaną Trasą Olszynki Grochowskiej w rejonie Bożej Woli w kierunku gminy Wieliszew, zostały ujęte w projekcie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Jabłonna.

Transport publiczny

Ponieważ bardzo duża grupa mieszkańców gminy pracuje poza nią, głównie w Warszawie, Legionowie i Nowym Dworze Mazowieckim, oraz z uwagi na wydłużony kształt gminy dobrze zorganizowana komunikacja publiczna ma duże znaczenie dla komfortu mieszkańców. Gminę obsługuje Zarząd Transportu Miejskiego miasta stołecznego Warszawy. Dojeżdżają tu autobusy linii ZTM (723, 731, 741, N63), które łączą dwie największe miejscowości, Jabłonnę i Chotomów, z Warszawą i z Legionowem. Istniejące linie są wynikiem współpracy gminy Jabłonna z miastem stołecznym Warszawa w zakresie lokalnego transportu zbiorowego oraz obowiązywania wspólnego biletu ZTM–KM–WKD. Współpraca wiąże się z partycypacją gminy w kosztach eksploatacji poszczególnych linii.

Ponadto przez teren gminy przechodzi linia kolejowa relacji Warszawa-Gdańsk. Przystanki kolejowe PKP znajdują się w Chotomowie i Janówku i umożliwiają mieszkańcom gminy przejazd zarówno do Legionowa, Warszawy i Nowego Dworu Mazowieckiego, jak i innych miejscowości.

Mieszkańcy korzystają również z prywatnych linii autobusowych, które w większości docierają na teren gminy z dalej położonych ośrodków (Nowy Dwór Mazowiecki, Serock czy na przykład Mława).

Zaopatrzenie w wodę

Problemem gminy jest niski stopień zwodociągowania. Długość sieci wodociągowej w 2015 roku wynosiła 11,5 kilometrów. 198 przyłączy do sieci prowadziło do budynków mieszkalnych¹². Własną sieć wodociągową i własne ujęcia mają osiedla: Rajska Jabłoń, Osiedle Przylesie, Osiedle Słoneczna Polana i Osiedle Bukowy Dworek, łącznie 5 210 metrów. Większość mieszkańców korzysta z własnych ujęć wody, co przy wzrastającej liczbie mieszkańców, intensywnie rozwijającej się zabudowie oraz braku sieci kanalizacyjnej nie jest korzystne ze względów bezpieczeństwa, jakości wody, jak i ochrony przeciwpożarowej. Działające na terenie gminy ochotnicze straże pożarne mają bardzo ograniczone możliwości poboru wody w razie wystąpienia zagrożenia pożarowego. Znajdujące się ujęcia przeciwpożarowe w Suchocinie stanowi zabezpieczenie w przypadku pożaru, lecz nie jest wystarczającym rozwiązaniem w kontekście obecnego wyposażenia w sieć wodociągową. Zważywszy na powyższe uzasadnienia, zwodociągowanie gminy powinno stać się jednym z priorytetowych zadań gminy.

Kanalizacja

Odprowadzenie ścieków do zbiorczej sieci kanalizacyjnej ma ogromne znaczenie dla ochrony środowiska, rozwoju życia gospodarczego oraz dla standardu życia, bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców gminy. Stopień pokrycia gminy Jabłonna siecią kanalizacyjną jest niewystarczający. Zgodnie z danymi BDL GUS w 2015 roku długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 19,1 kilometrów, a liczba przyłączy 611. Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej wyniosła 6437¹³.

Ścieki zbierane z terenu gminy Jabłonna są odprowadzane do Oczyszczalni Ścieków „Czajka” należącej do miasta stołecznego Warszawy. Większość mieszkańców nieprzyłączonych do zbiorczej sieci korzysta z szamb przydomowych. Jak wynika z relacji mieszkańców, w wielu przypadkach zbiorniki te są nieszczelne i zanieczyszczenia przenikają wprost do gruntu. Rozwiązaniem stosowanym przez coraz większą grupę mieszkańców są oczyszczalnie przydomowe.

Wychodząc naprzeciw potrzebom ludności, gmina zrealizowała inwestycję polegającą na budowie instalacji kanalizacyjnej do głównej nitki ułożonej w ulicy Modlińskiej z przeznaczeniem dla 160 rodzin. W założeniu koszty przyłączy biegnących przez działki miały być pokrywane przez ich właścicieli. Ze względu na to, że większość działek przy ulicy Modlińskiej jest wydłużona, a domy

¹² Dane BDL GUS za 2015 rok.

¹³ *Ibidem*.

znajdują się w ich głębi, przyłączenie do sieci pociągałoby wysokie koszty, które przekroczyły możliwości finansowe większości gospodarstw domowych, których dotyczyła inwestycja. Problem braku kanalizacji wymaga rozwiązania i ujęcia w przyszłych planach inwestycyjnych. Jest on tym bardziej istotny, iż liczba mieszkańców co roku w gminie dynamicznie wzrasta.

Gaz

Część mieszkańców gminy korzysta z ziemnego gazu przewodowego. W 2015 roku zgodnie z danymi BDL GUS w gminie było 118 kilometrów sieci gazowej i 4 104 gospodarstwa korzystające z gazu. Osoby mające dostęp do gazu przewodowego stanowiły 57% ludności gminy. Pozostali mieszkańcy korzystają z butli gazowych i energii elektrycznej. Liczba użytkowników ma ciągłą tendencję wzrostową. Dla porównania dziesięć lat wcześniej do sieci było przyłączonych 2091 gospodarstw. Gminę obsługuje Mazowiecka Spółka Gazownicza sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy Warszawa.

Gospodarka mieszkaniowa

Jak wynika z danych BDL GUS, w 2015 roku w gminnym zasobie znajdowało się 99 mieszkań o łącznej powierzchni 4 114 metrów kwadratowych. Gmina dysponuje zasobem lokalowym w miejscowościach Boża Wola, Chotomów, Jabłonna i Rajszew. Większość z tych lokali jest zadłużona. Na koniec 2015 roku zaległości w opłatach za czynsz wyniosły w sumie 69 194,12 zł i 102 298,44 za wodę i ścieki¹⁴. Zadłużenie to na przestrzeni ostatnich pięciu lat nieco wzrosło. Najbardziej zadłużone są lokale w Jabłonie. Ponadto część lokali prawdopodobnie znajduje się w niezadowolającym stanie technicznym i wymaga oceny tego stanu. W gminie na końcu grudnia 2016 roku było złożonych dwadzieścia sześć wniosków o lokale komunalne. Siedem rodzin oczekiwało na lokal socjalny. Istnieje wyraźna potrzeba opracowania spójnej polityki lokalowej. *Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Jabłonna na lata 2011–2015* nie został zaktualizowany. Kwestia zarządzania zasobem lokalowym gminy wymaga odrębnego opracowania.

Energia elektryczna

Jabłonna należy do Rejonu Legionowo i za dostawy energii oraz jakość usługi odpowiada PGE Dystrybucja SA Oddział Warszawa. Z uwagi na stale rosnące zapotrzebowanie na energię elektryczną i liczbę odbiorców w gminie firma inwestuje i modernizuje sieć przesyłową, by zaspokoić rosnący popyt. Wzrasta zainteresowanie mieszkańców gminy Jabłonna odnawialnym źródłami energii jako alternatywą dla pierwotnych nośników, w tym również dla zabezpieczenia własnych potrzeb energetycznych. Na terenie Jabłony zlokalizowane jest Centrum Badawcze PAN Konwersja Energii i Źródła Odnawialne, którego obecność może stanowić szansę rozwojową w zakresie wykorzystania źródeł odnawialnych.

¹⁴ Na podstawie danych Urzędu Gminy Jabłonna.

Gospodarka

Użytkowanie gruntów

Ogólna powierzchnia gminy wynosi 6 480 ha. Struktura użytkowania gruntów w Jabłonce wygląda następująco.

Tabela 13. Struktura użytkowania gruntów w gminie Jabłonna w 2014 r.

Kierunek wykorzystania	Powierzchnia w ha	Odsetek powierzchni
użytki rolne	2 138	33%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	2 920	45%
grunty pod wodami	404	6%
grunty zabudowane i zurbanizowane	820	13%
nieużytki	52	1%
tereny różne	146	2%
Powierzchnia ogółem	6 480	

Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rolnictwo

Powierzchnia użytków rolnych w gminie Jabłonna systematycznie spada. Dla porównania w 2013 roku wynosiła 2 184 ha, a w 2012 – 2 207 ha¹⁵. Ta niegdyś dość istotna funkcja obszaru wobec niekorzystnych dla niej jego cech (rozdrobienie własności ziemi, niska jakość gleb) skutkujących bardzo niską efektywnością produkcji i w sytuacji relatywnie dobrego dostępu do innych możliwości zarobkowania (rynek pracy aglomeracji warszawskiej), a przede wszystkim hossy na grunty budowlane, zanika.

Świadczą o tym wyniki Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku, który odnotował tylko 1 041 ha użytków rolnych w gminie, z czego tylko 479 ha w dobrej kulturze rolnej, a jedynie 258 ha pod zasiewami. Jeszcze bardziej znamieny jest stan hodowli zwierzęcej: 16 sztuk bydła w całej gminie przy zerowych stanach trzody chlewnej i drobiu. Liczba gospodarstw rolnych spadła z 727 w 2002 roku do 352 w 2010 – o ponad połowę w ciągu zaledwie osiem lat. Przy czym większość z nich to jedynie gospodarstwa nominalne: aż 84 ma mniej niż 1 ha, a kolejne 222 – mniej niż 5 ha. Taka wielkość nie daje na ogół możliwości produkcji na rynek, a jedynie na własne potrzeby właścicieli. Zanikła także w dużej mierze intensywna produkcja szklarniowa, z której kiedyś Jabłonna słynęła, nie wytrzymując konkurencji większych i bardziej wydajnych gospodarstw za granicą i w kraju. Poza nielicznymi przypadkami, gospodarstwa rolne w gminie pełnią przede wszystkim funkcję socjalną, zapewniając byt wielozawodowym właścicielom.

Podmioty gospodarcze

Siłą gospodarki gminy są usługi i wytwórczość. Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców w gminie Jabłonna jest bardzo wysoki. Przekracza nie tylko wskaźniki dla powiatu legionowskiego, województwa mazowieckiego wraz z Warszawą i dla całego kraju.

Tabela 14. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 roku.

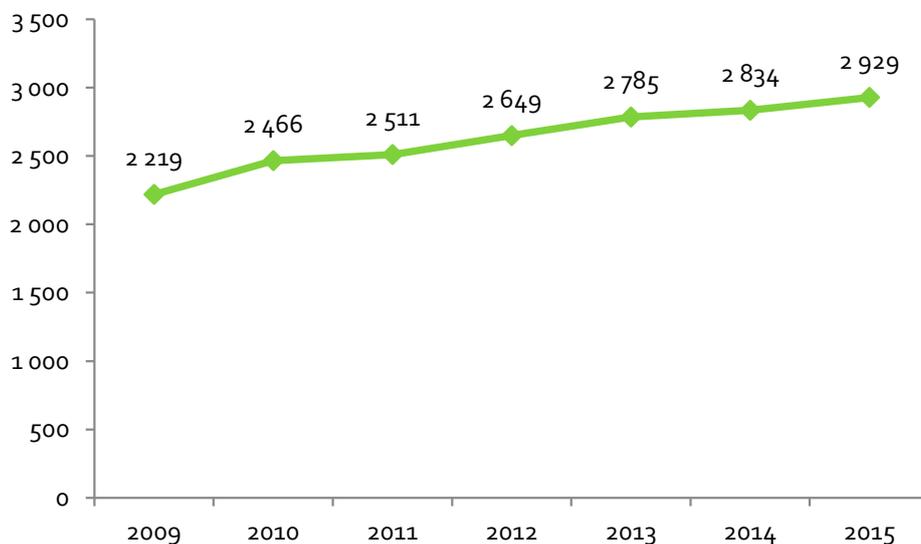
Gmina Jabłonna	Powiat legionowski	Mazowsze	Polska
2 534,8	2 316	2 333,5	1 743,3

Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

¹⁵ Dane BDL GUS.

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat liczba podmiotów gospodarczych w gminie Jabłonna systematycznie rosła: z 2219 w 2009 roku do 2929 w 2015. Wzrost ten wiąże się z dodatnim saldem migracji i wzrostem liczby mieszkańców na terenie gminy. Świadczy też o rozwoju gospodarczym gminy.

Wykres 6. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w gminie Jabłonna w latach 2009–2015.

Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Prawie wszystkie firmy to mikro (98,36%) i małe (1,29%) przedsiębiorstwa, zatrudniające nie więcej niż pięćdziesiąt osób. Firmy średnie to zaledwie 0,34% ogółu. Dużych firm nie ma w Jabłonie. Daje to gospodarce gminy pewną stabilizację, gdyż gospodarka tworzona przez dużą liczbę firm może być bardziej odporna na skutki kryzysów, i tworzy potencjał rozwoju rynku pracy. Jednak każda z tych firm jest bardziej podatna niż firma duża, z racji mniejszych zasobów, na bankructwo i trudniej jej się rozwijać. Bywa też tak, że małe firmy ze względu na ograniczone zasoby rzadziej tworzą miejsca pracy wysokiej jakości, o dużej wartości dodanej. Oznacza to, że wysoko wykwalifikowani mieszkańcy gminy będą częściej poszukiwać zatrudnienia poza jej obszarem, na ogół w Warszawie.

Tabela 15. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON w gminie Jabłonna według klas wielkości w 2015 roku.

Klasa wielkości : (liczba zatrudnionych pracowników)	0-9	10-49	50-249	250 i więcej
Liczba podmiotów:	2881	38	10	0

Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, firmy produkcyjne stanowią tylko kilkanaście procent ogółu podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w gminie Jabłonna. Jeszcze mniej podmiotów działa w sektorze pierwotnym gospodarki, związanym z eksploatacją płodów natury. Zdecydowana większość – 80% – podmiotów zostało zaklasyfikowanych do kategorii „Pozostała działalność”, którą można utożsamić z sektorem usługowym. Są to proporcje charakterystyczne dla postindustrialnej gospodarki krajów rozwiniętych.

Tabela 16. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Jabłonna wpisane do systemu REGON wg sektorów działalności w 2012 roku.

Sektor	Liczba firm	Udział %
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	47	1,6%
Przemysł i budownictwo	535	18,3%
Pozostała działalność	2347	80,1%
Ogółem	2649	100%

Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Poziom bezrobocie

Przedsiębiorczość mieszkańców i bliskość rynku pracy aglomeracji warszawskiej sprawiają, że mimo braku dużych przedsiębiorstw poziom bezrobocia w gminie jest relatywnie niski i w 2015 roku wyniósł 7% w grupie osób w wieku produkcyjnym. Wartość odsetka zróżnicowana jest w poszczególnych sołectwach: najniższa w Wólce Górskiej, sąsiadującej bezpośrednio z Nowym Dworem Mazowieckim, najwyższa w Janówku Drugim.

Tabela 17. Odsetek osób bezrobotnych w grupie mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 roku.

Sołectwo	Liczba osób bezrobotnych w sołectwie	Odsetek bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym
Boża Wola	13	6,7%
Chotomów	192	7,3%
Dąbrowa Chotomowska	27	8,1%
Jabłonna	270	6,1%
Janówek II	10	10,5%
Rajszew	20	7,5%
Skierdy	29	7,9%
Suchocin	8	7,6%
Trzciany	4	4,1%
Wólka Górka	1	3,8%
gmina Jabłonna	574	7%

**Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Legionowie.*

Samorząd lokalny

Zadania i jednostki

Zgodnie z *Ustawą o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 roku* mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową. Według Ustawy pojęcie „gmina” oznacza wspólnotę samorządową oraz terytorium. Do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Ustawy mogą nakładać na gminę obowiązek wykonywania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Zadania z zakresu administracji rządowej gmina może wykonywać również na podstawie porozumienia z organami tej administracji. Wykonywanie zadań publicznych może też być realizowane w drodze współdziałania między jednostkami samorządu terytorialnego. W celu wykonywania zadań gmina może tworzyć jednostki organizacyjne, a także zawierać umowy z innymi podmiotami, w tym z organizacjami pozarządowymi.

W gminie Jabłonna funkcjonują następujące jednostki sektora samorządowego szczebla gminnego:

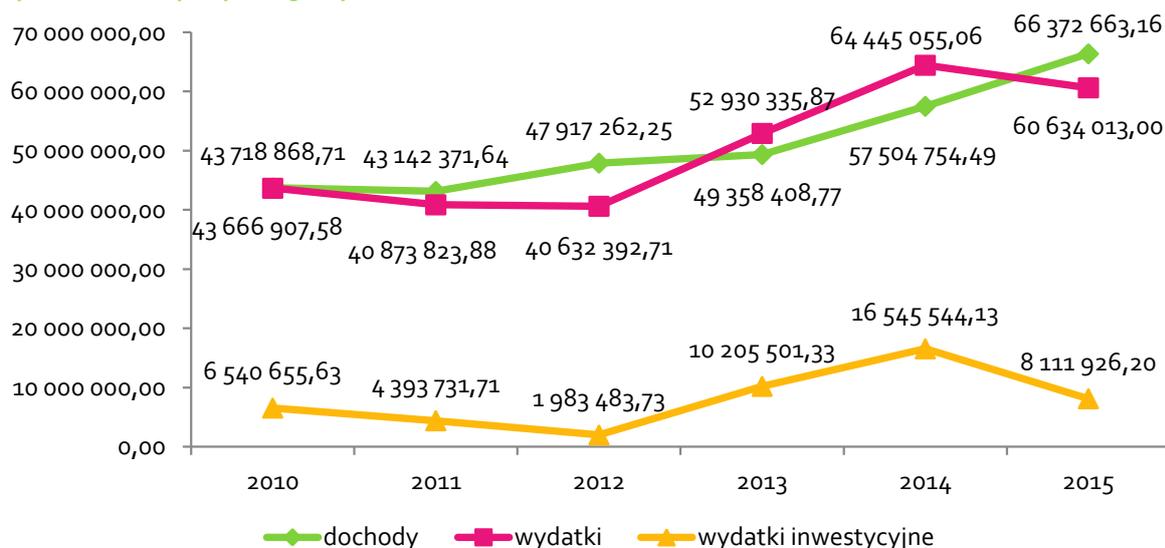
- Urząd Gminy,
- dwie szkoły podstawowe w Jabłonie i Chotomowie oraz Publiczne Gimnazjum w Chotomowie,
- dwa przedszkola samorządowe w Jabłonie i Chotomowie,
- Gminne Centrum Kultury i Sportu,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonie im. Ks. Jana Twardowskiego,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Budżet Gminy

Zgodnie z art. 51 *Ustawy o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 roku* Gmina Jabłonna samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową na podstawie uchwały budżetowej Gminy. Wielkość budżetu z jednej strony determinuje w znacznym stopniu (obok zasobów przyrodniczych i ludzkich) możliwości rozwojowe gminy, z drugiej zaś jest ich pochodną. Dochody budżetu gminy Jabłonna przypadające na jednego mieszkańca w 2015 roku wynosiły 3662,34 zł i sytuowały gminę poniżej średniej dla powiatu legionowskiego (4038,51 zł), Mazowsza (5230,10 zł), a także kraju (4114,66 zł).

W liczbach bezwzględnych dochody gminy w 2015 roku wyniosły 66 372 663,16 zł. W ciągu ostatnich pięciu lat 2010–2015 miały cały czas tendencję wzrostową. Sumaryczny wzrost w tym okresie wyniósł 52%. W analizowanym okresie 2010–2015 dochody gminy były zbliżone do wydatków. Wskaźnik wydatków inwestycyjnych do wydatków ogółem wyniósł w 2015 roku 13,4% przy średniej krajowej 16,6%.

Wykres 7. Dochody i wydatki gminy Jabłonna w latach 2010–2015.

Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wydatki na jednego mieszkańca na tle województwa i kraju w latach 2010-2015 są niższe w gminie Jabłonna niż w Polsce i województwie mazowieckim. W latach 2010–2013 były również niższe od wydatków gmin powiatu legionowskiego. W analizowanym okresie tylko w 2014 roku wydatki gminy Jabłonna na jednego mieszkańca były wyższe niż średnio w powiecie.

Tabela 18. Wydatki na jednego mieszkańca w gminie Jabłonna na tle Polski, województwa mazowieckiego i powiatu legionowskiego w latach 2010-2015.

Jednostka	Wydatki na jednego mieszkańca w złotych					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	3 600,90	3 665,02	3 690,84	3 750,29	4 020,68	4 050,72
Województwo mazowieckie	4 502,50	4 545,29	4 631,04	4 600,71	4 995,65	4 939,35
Powiat legionowski	3 614,95	3 196,22	2 973,68	3 219,98	3 606,51	3 885,63
Gmina Jabłonna	2 729,18	2 473,60	2 386,63	3 048,06	3 637,06	3 345,69

Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Współpraca na poziomie ponadlokalnym

Współpraca samorządu lokalnego z innymi samorządami może wspierać rozwój danego obszaru dzięki wymianie wiedzy, lepszemu dostępowi do środków finansowych (np. ze źródeł niedostępnych dla pojedynczych JST) czy zmniejszeniu kosztów realizacji przedsięwzięć.

Gmina Jabłonna jest od 2003 roku członkiem-założycielem Związku Gmin Zalewu Zegrzyńskiego. Celem Związku jest wspieranie rozwoju gospodarczego jego obszaru przy zachowaniu walorów przyrodniczo-krajoznawczych oraz rozwój oraz promocja turystyki i rekreacji na Zalewie i wokół niego. Swoją działalność Związek finansuje ze składek członkowskich i pozyskiwanych środków zewnętrznych.

Od 2006 roku gmina jest członkiem-założycielem Związku Stowarzyszeń *Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego*, funkcjonującego jako Lokalna Grupa Działania. Misją LGD jest „inicjowanie i wspieranie działań społeczności obszaru Partnerstwa na rzecz ochrony bogactwa przyrodniczego, rozwoju gospodarczego, turystyki, sportu i rekreacji, z wykorzystaniem tradycji historycznej i kultury

lokalnej obszaru Partnerstwa". W swoich działaniach LGD korzysta ze środków Unii Europejskiej, i składek członkowskich. Pozyskuje także środki z innych źródeł, wspierając finansowo i szkoleniowo prorozwojowe inicjatywy samorządów, organizacji, podmiotów gospodarczych i mieszkańców objętego jej działaniem obszaru.

W roku 2009 gmina współtworzyła Lokalną Grupę Rybacką *Zalew Zegrzyński*. Celem LGR jest zrównoważony rozwój obszaru rybackiego Zalewu Zegrzyńskiego. LGR korzysta ze środków finansowych Unii Europejskiej i składek członkowskich. Podobnie jak LGD wspiera finansowo i szkoleniowo prorozwojowe inicjatywy samorządów, organizacji, podmiotów gospodarczych i mieszkańców obszaru wokół Zalewu Zegrzyńskiego (siedmiu gmin powiatów legionowskiego, wołomińskiego i wyszkowskiego).

Gmina Jabłonna jest także członkiem Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej. Głównym celem Związku jest integracja samorządów wiejskich i rozwiązywanie typowych problemów tego środowiska. Wspólne działania gmin pozwalają w sposób zorganizowany walczyć o interesy samorządów. Dotyczą one zarówno negocjacji z Rządem, konsultacji w Parlamencie, wymiany doświadczeń pomiędzy członkami, jak również gospodarczego i kulturalnego rozwoju gmin wiejskich.

Gmina współpracuje też bilateralnie z sąsiednimi samorządami na rzecz realizacji wspólnych przedsięwzięć. Ich przykładami są:

- * współfinansowanie wraz z gminą Wieliszew budowy wodociągu,
- * współpraca z powiatem legionowskim w projekcie dotyczącym ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego Jabłonna, który umożliwił remont zabytkowego budynku Urzędu Gminy w Jabłonie i jego otoczenia,
- * współpraca z innymi jednostkami samorządowymi w zakresie planowania przestrzennego (wspólne ustalanie ciągów komunikacyjnych).

W sierpniu 2013 roku Wójt Gminy Jabłonna podpisał porozumienie, dotyczące wielostronnej współpracy gmin z Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego, dotyczące Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Porozumienie podpisało 33 gminy, w tym Warszawa.

Jabłonna posiada także partnerską gminę Vitorchiano we Włoszech.

Rozdział II. Analiza uwarunkowań i głównych problemów rozwoju gminy Jabłonna

Aktualny poziom rozwoju gminy Jabłonna, ograniczające go problemy, jak i perspektywy tego rozwoju są definiowane przez zespół czynników o charakterze zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Dlatego zasadniczą kwestią w procesie formułowania strategii rozwoju gminy jest identyfikacja tych czynników. Czynniki wewnętrzne i do pewnego stopnia, czynniki zewnętrzne zostały zidentyfikowane przez mieszkańców i przedstawicieli samorządu gminy w trakcie warsztatów strategicznych. Opracowana na tej podstawie lista głównych problemów rozwojowych gminy stała się bazą dla zdefiniowania strategicznych celów rozwojowych gminy Jabłonna.

1. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy Jabłonna.

MOCNE STRONY czynniki wspierające proces rozwoju gminy Jabłonna	SŁABE STRONY czynniki hamujące proces rozwoju gminy Jabłonna
Infrastruktura	
<p>Dobre położenie gminy.</p> <p>Obszary leśne.</p> <p>Zasoby przyrodnicze. Atrakcyjne tereny nad Wisłą.</p> <p>Atrakcyjność turystyczna.</p> <p>Zasób terenów pod budownictwo mieszkaniowe.</p>	<p>Brak egzekwowania Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego.</p> <p>Numeracja budynków i nieporządek w nazwach ulic.</p> <p>Brak zasobów lokalowych gminy.</p> <p>Zaniedbanie istniejącej infrastruktury. Zły stan budynków użyteczności publicznej.</p> <p>Zły stan estetyczny otoczenia.</p> <p>Zróżnicowanie rozwoju zachodniej i wschodniej części gminy.</p> <p>Zasypywanie naturalnych cieków wodnych.</p> <p>Niska ranga ochrony dziedzictwa naturalnego.</p> <p>Odprowadzanie ścieków i wodociągi. Brak kontroli odprowadzania ścieków.</p> <p>Działalność kół łowieckich.</p> <p>Obawy mieszkańców przed dzikami.</p> <p>Ruch samochodowy. Brak infrastruktury parkingowej.</p> <p>Brak transportu lokalnego.</p> <p>Blokada terenów pod trasę mostową.</p>
Polityka społeczna	
<p>Rosnąca liczba mieszkańców, także o wysokim poziomie kapitału ekonomicznego i kulturowego.</p> <p>Istniejąca infrastruktura społeczna i oferta spędzania czasu wolnego.</p> <p>Rozwój turystyki.</p> <p>Rosnąca liczba organizacji społecznych.</p>	<p>Słaby dostęp do służby zdrowia.</p> <p>Brak instytucji/usług wspierających rodzinę i osoby starsze.</p> <p>Brak usług społecznych dla osób niepełnosprawnych i otoczenia, brak informacji na ich temat.</p>

	<p>Słaba współpraca z organizacjami pozarządowymi.</p> <p>Nieodprowadzanie podatku dochodowego w gminie przez część mieszkańców.</p> <p>Słabe zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne.</p> <p>Niewykorzystanie kapitału ludzkiego.</p> <p>Brak miejsc spędzania czasu wolnego. Potrzeba szkoleń cyfrowych dla części mieszkańców.</p> <p>Brak planowania w edukacji.</p>
Gospodarka	
<p>Dobra komunikacja zewnętrzna.</p> <p>Rosnąca liczba podmiotów gospodarczych.</p> <p>Centrum KEZO PAN.</p> <p>Korzystne położenie w sąsiedztwie dużych miast.</p>	<p>Bezrobocie i niski poziom wykształcenia.</p> <p>Brak wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw.</p> <p>Niepozyskiwanie funduszy zewnętrznych i słaba zdolność do inwestowania samorządu.</p> <p>Brak koordynacji i planowania pozyskiwania środków.</p> <p>Brak gruntów gminnych.</p> <p>Niski poziom transparentności nt. inwestycji.</p>

Analiza wewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy Jabłonna wskazuje na znaczący endogeniczny potencjał rozwojowy gminy. Wynika on w dużej mierze z korzystnego położenia gminy w obrębie aglomeracji stołecznej, połączonego z bardzo dużą, jak na warunki środkowego Mazowsza i obszarów zurbanizowanych, atrakcyjnością przyrodniczą gminy: bardzo wysokim wskaźnikiem lesistości, znacznie przekraczającym średnią nie tylko mazowiecką, ale i krajową, dużym udziałem wód w powierzchni (położenie wzdłuż Wisły) i związanymi z tym walorami krajobrazowymi i różnorodnością biologiczną. Nie bez znaczenia jest także bliskość Jeziora Zegrzyńskiego – obszaru o najbardziej atrakcyjnej ofercie rekreacyjnej na Mazowszu.

Rozwojowi osadnictwa sprzyjają znaczne zasoby terenów przeznaczonych na ten cel oraz aktywność władz lokalnych w obszarze planowania przestrzennego: około 60% terenów posiada opracowane plany miejscowe.

Położenie gminy w stołecznej aglomeracji oznacza łatwiejszy dostęp mieszkańców do różnorodnej infrastruktury, w tym komunikacyjnej o zasięgu krajowym i międzynarodowym, drogowej, kolejowej i lotniczej oraz społecznej (edukacyjnej, medycznej, kulturalnej). Sąsiedztwo miasta stołecznego Warszawy oznacza również łatwy dostęp mieszkańców gminy Jabłonna do najatrakcyjniejszego w kraju rynku pracy i zbytu dóbr i usług. Jest on warunkiem względnego dobrobytu społeczności gminy, a więc także atrakcyjności osadniczej jej obszaru.

Szybki wzrost liczby ludności gminy uwydatnia jej słabości infrastrukturalne: niedostatki infrastruktury technicznej – sieci kanalizacyjnej, wodociągowej, telekomunikacyjnej, energetycznej, niski standard dróg lokalnych, brak dostatecznej ilości placówek oświatowych (konieczność nauki w szkołach na dwie zmiany), publicznych przedszkoli, żłobków, niewystarczającą ilość placówek opieki zdrowotnej, niewystarczającą, nierównomiernie rozmieszczoną infrastrukturę sportową, niewystarczającą względem potrzeb i poziomu aktywności infrastrukturę kulturalną. W gminie

zwiększa się też zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego (niedostateczna liczba policjantów).

Wzrost gęstości zabudowy i sąsiedztwo lasów, przy niedostatku ujęć wody, zwiększają zagrożenie pożarowe. Ponadto istnieje zagrożenie negatywnych skutków potencjalnych powodzi w obszarze zagrożenia powodziowego przy ewentualnym przerwaniu wałów przeciwpowodziowych, których stan techniczny jest zły.

Bardzo istotnym dla rozwoju gminy wyzwaniem jest integracja nowych i dawnych mieszkańców gminy, pozwalająca na wykorzystanie ich potencjału oraz uniknięcie konfliktów społecznych.

2. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy Jabłonna

Zewnętrzne czynniki warunkujące rozwój gminy występują na kilku poziomach: krajowym, regionalnym oraz ponadnarodowym. Oddziaływanie tych ostatnich nasiliło się szczególnie po podpisaniu przez Polskę umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską (jeszcze przed uzyskaniem formalnego członkostwa). Te czynniki zewnętrzne to nie tylko możliwe do wykorzystania zasoby: wiedzy, umiejętności i kapitału czy stanowiące poza granicami gminy, a nawet kraju prawo, ale także kształtowane na zewnątrz koniunktury, jak również trendy i style życia. Władze i elity każdej pragnącej się szybko rozwijać gminy muszą już nie tylko sprawnie zarządzać będącymi w ich dyspozycji lokalnymi zasobami, ale też dobrze orientować się w kierunkach zachodzących praktycznie na całym świecie zmian (każda z nich może mieć znaczenie – być szansą lub zagrożeniem dla rozwoju gminy) i umieć połączyć te dwie, wydawałoby się, odległe sfery.

Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju obszaru dzieli się najczęściej na dwie główne kategorie: szanse dla rozwoju gminy – czynniki mogące przyspieszyć jej rozwój, jeśli zostaną odpowiednio wykorzystane – i zagrożenia dla rozwoju gminy – czynniki mogące ograniczać jej rozwój, pomimo wysiłków społeczności lokalnej i właściwego wykorzystywania zasobów.

SZANSE	ZAGROŻENIA
procesy zachodzące w otoczeniu geograficznym, politycznym, społecznym, instytucjonalnym i prawnym gminy, mogące wspierać proces jej rozwoju	procesy zachodzące w otoczeniu geograficznym, politycznym, społecznym, instytucjonalnym i prawnym gminy, mogące hamować proces jej rozwoju
Infrastruktura	
Partnerstwo wokół Wisły z innymi samorządami. Rozwój infrastruktury krajowej i regionalnej. Możliwość rekreacyjnego wykorzystania Wisły. Polityka zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej. Możliwość pozyskania środków z programów unijnych, krajowych i regionalnych.	Zaniedbania państwa dotyczące ochrony przeciwpowodziowej obszarów nad Wisłą Niska ranga ochrony środowiska naturalnego w faktycznie realizowanej polityce państwa. Brak polityki dotyczącej obszarów Natura 2000. Budowa drogi szybkiego ruchu - „Trasy Mostowej”, rozdzielającej terytorium gminy wg koncepcji ujętej w aktualizowanym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego. Zaniedbania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej. Niska ranga ochrony środowiska naturalnego.
Spółeczeństwo	
Wsparcie procesu rozwoju i rosnący poziom	Drenaż kadr gminy przez otaczające ją miasta.

<p>społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.</p> <p>Wzrastająca zamożność społeczeństwa.</p> <p>Środki unijne, krajowe i regionalne na rozwój kapitału ludzkiego.</p> <p>Dopływ nowych idei i dostęp do dobrych praktyk, wynikające z integracji europejskiej i szeroko pojętej globalizacji.</p> <p>Trend do osiedlania na obszarach wiejskich w pobliżu Warszawy.</p> <p>Globalny rozwój społeczeństwa informacyjnego</p>	<p>Marginalizacja słabszych grup społecznych wskutek niewystarczającego wsparcia.</p> <p>Postępujący proces starzenia się społeczeństwa przy braku efektywnych rozwiązań wspierających seniorów.</p>
Gospodarka	
<p>Możliwość pozyskania biznesu/inwestorów.</p> <p>Zwiększająca się świadomość ekologiczna społeczeństwa polskiego.</p> <p>Wola współpracy sąsiadujących z gminą samorządów lokalnych.</p>	<p>Zachowanie dotychczasowych kryteriów podziału środków dla gmin wiejskich o dużych dochodach.</p> <p>Bliskość Warszawy powodująca odpływ z gminy do pracy najaktywniejszych i najlepiej wykształconych mieszkańców.</p> <p>Konkurencja o inwestycje ze strony innych gmin.</p> <p>Dalsze zwiększanie zadań samorządów gminnych przy braku odpowiedniego ich finansowania oraz ograniczanie obecnych subwencji i dotacji</p> <p>Niewystarczające uwzględnienie potrzeb obszarów aglomeracyjnych w politykach rozwojowych kraju.</p>

Rozdział III. Kierunki i cele rozwoju gminy Jabłonna

Wizja gminy Jabłonna w perspektywie średniookresowej

Wizja gminy Jabłonna odnosi się do wartości, takich jak więzi międzyludzkie, rozwój osobisty i zawodowy mieszkańców, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. Wskazuje na kierunki rozwoju gminy: udział społeczności lokalnej w życiu gminy, inwestowanie w jakość życia mieszkańców, dbałość o przyrodę, historię i kulturę gminy.

Gmina Jabłonna to wspólnota mieszkańców oferująca im możliwości rozwoju osobistego i zawodowego oraz wysoką jakość życia, dbająca o swoje dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe.

Cele rozwoju gminy Jabłonna do 2020 roku

Cele rozwoju gminy Jabłonna określają kierunki działania jej administracji i społeczności dla zrealizowania powyżej przedstawionej wizji. Cele te uwzględniają nurtujące lokalną społeczność problemy oraz wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy.

Cele nie odnoszą się do wszystkich potrzeb społeczności gminy, lecz – zgodnie ze strategicznym podejściem do rozwoju – koncentrują na najbardziej istotnych problemach i najbardziej efektywnych działaniach, które mogą te problemy zlikwidować lub znacząco ograniczyć w najkrótszym czasie i przy najmniejszych nakładach, tworząc jednocześnie ekonomiczne, społeczne i instytucjonalne warunki dla realizacji innych potrzeb mieszkańców.

Cele wskazują na sprawy ważne. Zdefiniowanie strategicznych i towarzyszących im operacyjnych celów, umożliwia określenie priorytetów rozwojowych oraz działań służących ich realizacji, a co za tym idzie, koncentrację tych działań i zasobów gminy na najbardziej istotnych i efektywnych kierunkach. Jest to szczególnie cenny efekt w kontekście zdominowania działań samorządów lokalnych przez bieżące kwestie i problemy, gdy sprawy ważne, ale – jak się wydaje – mniej pilne przegrywają z mniej ważnymi, ale pilniejszymi. Jest on również cenny wobec powszechnie występującego problemu niemożności sfinansowania wszystkich potrzeb społeczności gminy.

Zdefiniowanie celów pozwala na bardziej świadome, analityczne podejście do realizacji zadań samorządu lokalnego. Przez to umożliwia bieżącą ocenę tych działań i ewentualną ich korektę, co daje możliwość zaoszczędzenia kosztów i czasu, a w rezultacie lepszy i szybciej osiągnięty ich rezultat.

Zdefiniowane cele strategiczne rozwoju gminy Jabłonna to.

- I. Zrównoważony rozwój osadnictwa.
- II. Wzrost zaangażowania społeczności lokalnej w proces rozwoju gminy.
- III. Edukacja odpowiadająca potrzebom mieszkańców w różnym wieku.
- IV. Wsparcie lokalnych przedsiębiorstw.
- V. Tworzenie warunków dla realizacji pozazawodowych potrzeb mieszkańców.

Misja gminy Jabłonna

Misja gminy Jabłonna została sformułowana w 2005 roku i nieznacznie zredagowana podczas prac nad Strategią w latach 2013 i 2016.

Gmina Jabłonna jako wspólnota dąży do podnoszenia jakości życia mieszkańców w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju. Dbając o ochronę swoich zasobów, opiera się na aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców i kieruje się takimi podstawowymi wartościami, jak uczciwość, odpowiedzialność i otwartość.

Rozdział IV: Zadania realizujące cele zrównoważonego rozwoju gminy Jabłonna

Cele *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna na lata 2017–2030* mogą zostać osiągnięte tylko poprzez realizację określonych, wpisujących się w nie działań. Należy podkreślić, że ani lista działań ani podmiotów mogących je zrealizować nie stanowią zbiorów zamkniętych. Mogą i powinny one być uzupełniane i aktualizowane w trakcie realizacji Strategii.

Cel strategiczny I. Zrównoważony rozwój osadnictwa.

Cel 1.1. Rozbudowa gminnego zasobu lokalowego.

Działanie	Podmiot odpowiedzialny	Okres realizacji
Budowa nowych mieszkań komunalnych, odpowiadających zapotrzebowaniu mieszkańców.	Urząd Gminy Jabłonna	2017–2030

Cel 1.2. Nowoczesna gospodarka wodno-kanalizacyjna.

Cel 1.2.1. Utworzenie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.

Działanie	Podmiot odpowiedzialny	Okres realizacji
Wsparcie budowy przydomowych oczyszczalni w Bożej Woli, Suchocinie, Skierdach i Rajszewie. Działania informacyjne wśród mieszkank i mieszkańców.	Urząd Gminy Jabłonna przy aktywnym współudziale właścicieli obiektów.	2017–2030
Budowa kanalizacji w Dąbrowie Chotomowskiej, Chotomowie i Jabłonie.		2017–2030
Rozwój sieci wodociągowej.		2017–2030

Cel 1.2.2. Skuteczna koordynacja.

Działanie	Podmiot odpowiedzialny	Okres realizacji
Powołanie Zakładu Gospodarki Komunalnej	Urząd Gminy Jabłonna	2017-2020

Cel 1.3. Ład przestrzenny

Działanie	Podmiot odpowiedzialny	Okres realizacji
Zagwarantowanie przestrzeni publicznych na realizację zadań własnych gminy.	Urząd Gminy Jabłonna	2017–2030
Uporządkowanie przestrzeni publicznej. Wypracowanie i egzekwowanie standardów dotyczących szyldów i reklam.		2017–2030

Cel 1.4. Skuteczna ochrona zasobów naturalnych gminy.

Działanie	Podmiot odpowiedzialny	Okres realizacji
Powołanie komórki egzekwującej zakaz spalania śmieci w piecach i wylewania nieczystości ciekłych.	Urząd Gminy Jabłonna	2017-2020

Cel 1.5. Komunikacja publiczna odpowiadająca na zróżnicowane potrzeby mieszkank i mieszkańców.

Cel 1.5.1. Wsparcie transportu kolejowego.

Działanie	Podmiot odpowiedzialny	Okres realizacji
Wdrożenie systemu komunikacji autobusowej, zintegrowanego z istniejącą siecią transportu szynowego, wypracowanego na podstawie diagnozy potrzeb.	Urząd Gminy Jabłonna przy aktywnym współudziale PKP	2017–2030
Umożliwienie osobom o ograniczonej sprawności ruchowej korzystania z komunikacji publicznej. Dostosowanie przejścia podziemnego w Chotomowie do potrzeb osób o ograniczonej sprawności.		2017–2023
Budowa parkingu „Parkuj i Jedź” w Chotomowie.		2017–2023
Zwiększenie częstotliwości kursowania autobusów. Uruchomienie połączeń autobusowych w godzinach wieczornych (21.00–24.00).		2017–2023

Cel 1.6 Utworzenie w trzech sołectwach centrów życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego.

Działanie	Podmiot odpowiedzialny	Okres realizacji
Odnowa centrum gminy w Jabłonie.	Urząd Gminy Jabłonna, Gminne Centrum Kultury i Sportu, Biblioteka Publiczna	2017–2023
Odnowa centrum Chotomowa.		2017–2023
Odnowa i utworzenie infrastruktury kulturalno-społecznej na obszarze Bożej Woli, Suchocina i Skierd.		2017–2023

Cel strategiczny II. Wzrost zaangażowania społeczności lokalnej w proces rozwoju gminy.

Cel 2.1. Komunikacja między mieszkańcami a samorządem.

Cel 2.1.1. Komunikacja między mieszkańcami a samorządem.

Działanie	Czas	Realizacja
Tworzenie przejrzystych, jasnych dla mieszkańców informacji na temat działalności Urzędu Gminy, m.in. realizacji budżetu, planów i programów rozwojowych, projektów, które prowadzi gmina, własności dróg.	2017–2030	Urząd Gminy Jabłonna
Stworzenie platformy internetowej dedykowanej zgłaszaniu interwencji i pokazującej podjęte działania przez Urząd Gminy. Publikacja interwencji mieszkańców i działań podjętych w odpowiedzi na te interwencje.	2017–2030	Urząd Gminy Jabłonna
Usprawnienie systemu informacji, ze szczególnym uwzględnieniem poszczególnym sołectw. - Utworzenie tablic informacyjnych w sołectwach, odpornych na warunki atmosferyczne. - Stworzenie czytelnego, znormalizowanego systemu informacji na tablicach.	2017-2030	Urząd Gminy Jabłonna
Utworzenie bazy danych kontaktowych mieszkańek i mieszkańców, zainteresowanych życiem gminy. Regularne przekazywanie informacji tym osobom w formie sms.	2017-2030	Urząd Gminy Jabłonna
Rozwój i wspieranie działań umożliwiających dwustronną komunikację Urząd Gminy–mieszkańcy (między innymi w formie spotkań, komunikację w Internecie). Rozwój mediów społecznościowych.	2017–2030	Urząd Gminy Jabłonna

Cel 2.1.2. Skuteczne konsultacje społeczne.

Działanie	Czas	Realizacja
Konsultowanie ważnych decyzji z mieszkańcami.	2017–2030	Urząd Gminy Jabłonna
Badania potrzeb mieszkańców przed podjęciem procesu decyzyjnego.	2017–2030	Urząd Gminy Jabłonna

Cel 2.2. Integracja mieszkank i mieszkańców gminy.

Działanie	Czas	Realizacja
Zbieranie i upowszechnianie lokalnej historii i tradycji wśród mieszkank i mieszkańców.	2017–2030	Urząd Gminy Jabłonna, Gminne Centrum Kultury i Sportu, Biblioteka Publiczna, organizacje pozarządowe
Organizacja wydarzeń integrujących zróżnicowane grupy mieszkank i mieszkańców, m.in. spotkań, festiwali, pokazów filmowych, potańcówek.	2017–2030	Gminne Centrum Kultury i Sportu

Cel 2.3. Wzrost wpływu mieszkańców na życie społeczne gminy.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Stworzenie Centrum Organizacji Pozarządowych	Urząd Gminy Jabłonna	2018–2030
Stworzenie podstaw prawnych dla inicjatywy lokalnej.	Urząd Gminy Jabłonna	2017
Wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkank i mieszkańców. Udostępnienie instytucji publicznych po godzinach pracy grupom inicjatywnym mieszkańców.	Gminne Centrum Kultury i Sportu, Biblioteka Publiczna, Publiczne Gimnazjum w Chotomowie, Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Jabłonie, Szkoła Podstawowa im. Stefana Krasińskiego w Chotomowie, organizacje pozarządowe	2017–2030
Wspieranie wolontariatu mieszkank i mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2017–2030
Edukacja obywatelska	Urząd Gminy Jabłonna, organizacje pozarządowe, Publiczne Gimnazjum w Chotomowie, Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Jabłonie, Szkoła Podstawowa im. Stefana Krasińskiego w Chotomowie	2017–2030

Cel 2.4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Cel. 2.4.1. Integracja mieszkańców z niepełnosprawnościami.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Utworzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego dla Osób z Niepełnosprawnościami. Konsultacje dla bliskich osób z niepełnosprawnościami. Zatrudnienie osoby na stanowisku ds. wsparcia osób z niepełnosprawnościami	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2017–2030
Znoszenie barier architektonicznych, dostosowanie obiektów do potrzeb osób z ograniczoną sprawnością ruchową.	Urząd Gminy Jabłonna	2020–2030
Stworzenie spójnej polityki wspierania osób z niepełnosprawnościami.	Urząd Gminy Jabłonna, organizacje pozarządowe	2017–2020
Opracowanie Gminnego Programu Zdrowia Psychicznego.	Urząd Gminy Jabłonna, organizacje pozarządowe	2017–2020
Wspieranie aktywności osób z niepełnosprawnościami. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz tej grupy.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy Jabłonna, organizacje pozarządowe	2017–2030

Cel. 2.4.2. Integracja osób starszych.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Stworzenie miejsc dziennego pobytu dla osób starszych w celu zapobiegania ich wykluczeniu społecznemu.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy Jabłonna, organizacje pozarządowe	2017–2030
Integracja międzypokoleniowa. Stworzenie warunków wykorzystywania potencjału osób starszych na rzecz rozwoju gminy.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje senioralne, Urząd Gminy Jabłonna	2017–2030
Powołanie Centrum Wolontariatu i Spółdzielni Koleżeńskiej osób starszych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje senioralne, Gminne Centrum Kultury i Sportu	2018–2020
Włączenie osób starszych w tworzenie polityki senioralnej.	Urząd Gminy Jabłonna	2017–2030

Cel. 2.4.3 Wsparcie osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Prowadzenie działań informacyjnych i kampanii społecznych na temat uzależnień od substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych.	Urząd Gminy Jabłonna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły	2017–2030
Prowadzenie Gminnego Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień. Wsparcie dla bliskich osób uzależnionych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, Urząd Gminy Jabłonna, organizacje pozarządowe	2018–2030
Otwarcie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Zatrudnienie osoby pracującej w terenie.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, Urząd Gminy Jabłonna	2018–2030
Organizowanie zajęć dla dzieci i młodzieży stanowiących alternatywę dla stosowania substancji psychoaktywnych i zachowań ryzykownych.	Urząd Gminy Jabłonna, Publiczne Gimnazjum w Chotomowie, Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Jabłonie, Szkoła Podstawowa im. Stefana Krasińskiego w Chotomowie, organizacje pozarządowe	2017–2030

Cel 2.5. Wsparcie zatrudnienia mieszkank i mieszkańców Gminy.

Cel. 2.5.1. Wsparcie powrotu na rynek pracy kobiet po urlopie związanym z urodzeniem i wychowaniem dziecka.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Organizowanie spotkań i doradztwa dla kobiet powracających na rynek pracy.	Urząd Gminy, organizacje pozarządowe	2017–2030
Współpraca z przedsiębiorcami w zakresie zatrudnienia osób powracających po urlopiach macierzyńskich/wychowawczych. Kampanie społeczne.	Urząd Gminy, organizacje pozarządowe	2017–2030

Cel. 2.5.2. Wsparcie zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Współpraca z podmiotami wspierającymi zatrudnienie w Powiecie Legionowskim. Wymiana informacji na temat sytuacji bezrobotnych mieszkańców gminy.	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2017–2030
Promocja zatrudnienia osób bezrobotnych w lokalnych przedsiębiorstwach. Promocja ekonomii społecznej	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2017–2030

Cel strategiczny III. Edukacja odpowiadająca potrzebom mieszkańców w różnym wieku.

Cel 3.1. Dostęp do edukacji przedszkolnej dla wszystkich mieszkank i mieszkańców.

Cel 3.1.1. Skuteczne prognozowanie

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Opracowywanie i aktualizowanie prognoz demograficznych, umożliwiających podejmowanie decyzji na temat tworzenia nowych przedszkoli.	Urząd Gminy	2017–2030
Prowadzenie długoterminowych badań zapotrzebowania społecznego i preferencji. Profilowanie grup przedszkolnych zgodnie z zapotrzebowaniem społecznym (np. językowe, sportowe, artystyczne).	Urząd Gminy	2017–2030

Cel 3.1.2. Przedszkola dostępne na wszystkich mieszkańców gminy.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Budowa wielofunkcyjnych placówek edukacyjnych z zapleczem żywieniowym, placem zabaw, umożliwiających w razie potrzeb adaptację dla innych celów oświatowych w Jabłonie i we Wsiach Zachodnich. Utworzenie punktów żłobkowych w przedszkolach.	Urząd Gminy, przedszkola	2017–2030
Remont i przebudowa przedszkola w Chotomowie.		2017–2028
Otwarcie oddziałów integracyjnych w przedszkolach publicznych lub niepublicznych. Doskonalenie zawodowe kadry nauczycielskiej, między innymi w zakresie pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.		2017–2018
Wyposażenie przedszkoli gminnych w gabinety specjalistyczne (gabinet terapii sensorycznej i gabinet medyczny). Zatrudnienie pielęgniarki w każdym przedszkolu. Zatrudnienie dietetyka.		2017–2020
Wysokie standardy bezpłatnych zajęć ponadprogramowych, między innymi artystycznych, sportowych, z języków obcych.		2017–2030

Cel 3.2. Wysokiej jakości szkolnictwo podstawowe blisko miejsca zamieszkania.

Cel 3.2.1. Nowoczesne zaplecze edukacyjno-sportowe.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Budowa centrów edukacyjno-kulturalno-sportowych na terenie gminy o liczbie pomieszczeń umożliwiających naukę w systemie jednozmianowym. Modernizacja szkół istniejących pod kątem likwidacji barier architektonicznych i wprowadzenia systemu ruchomych ścian.	Urząd Gminy Jabłonna, szkoły publiczne	2017–2026
Wyposażenie sal lekcyjnych w nowoczesne pomoce i sprzęt komputerowy. Doposażenie szkół w pracownie specjalistyczne: techniki, robotyki, przedmiotów przyrodniczych i inne.		2017–2030
Doskonalenie nauczycieli w zakresie kompetencji ponadprzedmiotowych, między innymi pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, technologii informacyjno-komunikacyjnych, kompetencji artystycznych i sprawnościowych.		2017–2030
Opieka pielęgniarska w każdej szkole.		2017–2030
Rozbudowa zaplecza żywieniowego. Stworzenie możliwości korzystania z posiłków dla wszystkich zainteresowanych uczniów i uczennic.		2017–2030

Cel 3.2.2. Integracja społeczności szkolnych. Współpraca z rodzicami i opiekunami w procesie wychowania i edukacji.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie edukacji obywatelskiej w społeczności szkoły.	Urząd Gminy Jabłonna, szkoły publiczne	2017–2030
Działania integracyjne w społecznościach szkół, promujące różnorodność.		2017–2030

Cel 3.3. Oferta edukacyjna dla dorosłych mieszkanek i mieszkańców.

Cel 3.3.1. Edukacja ekologiczna

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Stworzenie oferty edukacyjnej dotyczącej ochrony przyrody w gminie.	Urząd Gminy Jabłonna, szkoły publiczne, organizacje pozarządowe	2017–2030
Szeroko zakrojona akcja edukacyjna wśród mieszkanek i mieszkańców na temat nielegalnych zanieczyszczeń, między innymi spalania śmieci w piecach i wylewania nieczystości ciekłych.		2017–2030

Cel 3.3. Oferta edukacyjna dla osób starszych.

Cel 3.3.2. Powołanie Centrum Sportowo-Edukacyjnego dla osób starszych.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Stworzenie szerokiej oferty w zakresie: zajęć z edukacji informatycznej, nauki języków obcych, spotkań terapeutycznych, treningów pamięci, edukacji w zakresie integracji międzynarodowej, profilaktyki zdrowia.	Gminne Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji	2017–2030

Cel strategiczny IV. Wsparcie lokalnych przedsiębiorstw.

Cel 4.1. Promocja lokalnych przedsiębiorstw przez gminę.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Utworzenie podstrony poświęconej lokalnym przedsiębiorcom na portalu gminy. Opis przedsiębiorstw według branż.	Urząd Gminy Jabłonna	2017
Włączenie przedsiębiorców do organizacji wydarzeń i imprez gminnych, między innymi stoiska lokalnych firm na Święcie Gminy Jabłonna, animacje, wykłady, spotkania.		2017–2030
Ufundowanie Nagrody Wójta dla przedsiębiorcy roku.		2018–2030

Cel. 4.2. Stworzenie platformy komunikacyjnej między lokalnymi przedsiębiorcami a Gminą.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Informowanie przedsiębiorców na temat inicjatyw i programów gminy, które mogą mieć wpływ na ich działalność. Przeznaczenie jednej strony informatora gminnego pt. „Wieści z naszej gminy” na publikowanie artykułów na temat przedsiębiorczości.	Urząd Gminy Jabłonna	2017–2030
Organizowanie cyklicznych wspólnych spotkań władz Gminy z lokalnymi przedsiębiorcami, umożliwiającymi networking, nawiązywanie partnerstw, wymianę wiedzy i zasięganie opinii, na przykład w postaci „śniadania z wójtem”.		2017–2030

Cel. 4.3. Wspieranie przedsiębiorczości

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Utworzenie strefy coworkingowej w budynku przy ulicy Modlińskiej 102.	Urząd Gminy Jabłonna	2020-2030
Powołanie spółdzielni socjalnej dla mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, świadczącej usługi porządkowe i gastronomiczne.	Urząd Gminy Jabłonna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2018–2023

Cel strategiczny V. Tworzenie warunków dla realizacji pozazawodowych potrzeb mieszkańców.

Cel 5.1. Rozwój turystyki w Gminie Jabłonna.

Cel 5.1.1. Promocja oferty turystycznej Gminy

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Stworzenie podstrony na stronie internetowej jablonna.pl zawierającej informacje na temat oferty turystycznej Gminy. Opracowanie materiałów informacyjnych na temat oferty turystycznej gminy (folderów, map, tablic) oraz aplikacji mobilnej.	Urząd Gminy Jabłonna	2017-2030
Organizacja cyklicznych spotkań z podmiotami prowadzącymi działalność turystyczną.		2017-2030

Cel 5.1.2. Rozbudowa infrastruktury turystycznej.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Stworzenie miejsc wypoczynku z wiatą, miejsc ogniskowych i miejsc postojowych przy szlakach rowerowych.	Urząd Gminy Jabłonna	2017-2030
Wytyczenie ścieżek rowerowych, spacerowych i biegowych oraz szlaków tematycznych z tablicami edukacyjnymi.		2017-2030

Cel 5.1.3. Zagospodarowanie terenów nadwiślańskich pod kątem turystyki.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Rozwój szlaków żeglugi: stworzenie stanowisk żeglarskich i wędkarskich.	Urząd Gminy Jabłonna	2020-2030
Utworzenie plaży gminnej nad Wisłą w Rajszewie.		2020-2030
Budowa przystani/plaży nad Wisłą w Bożej Woli.		2020-2030

Cel 5.2. Bogata oferta sportowo-rekreacyjna w Gminie Jabłonna.

Cel. 5.2.1. Rozbudowa infrastruktury sportowej.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Rozbudowa i modernizacja istniejącej pływalni gminnej poprzez powiększenie niecki basenowej.	Urząd Gminy Jabłonna	2019–2022
Budowa kompleksu boisk wielofunkcyjnych w Chotomowie.		2020-2025
Funkcjonowanie boisk sportowych na terenie Gminy.		2018-2030

Cel 5.2.2. Wsparcie amatorskiego ruchu rekreacyjno-sportowego.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Dofinansowanie działalności klubów sportowych i zajęć sportowych dla zróżnicowanych grup odbiorców w różnym wieku. Wspieranie przez gminę organizacji imprez sportowych i rozgrywek ligowych.	Urząd Gminy Jabłonna	2017-2030
Prowadzenie zajęć edukacyjnych dla mieszkańców w różnym wieku na temat zdrowego trybu życia.	Gminne Centrum Kultury i Sportu	2017-2030
Stworzenie miejsc aktywnego wypoczynku seniorów. Rozwój turystyki senioralnej.	Gminne Centrum Kultury i Sportu	2017-2030

Cel 5.3. Oferta kulturalna odpowiadająca potrzebom mieszkańców.

Cel 5.3.1. Rozbudowa infrastruktury kultury.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Otwarcie Centrum Edukacyjno-Kulturalno-Sportowego w Chotomowie. Wyposażenie pracowni artystycznych. Otwarcie sali widowiskowej. Stworzenie oferty edukacji artystycznej dla osób dorosłych w Centrum.	Urząd Gminy Jabłonna, Gminne Centrum Kultury i Sportu	2017–2022
Rozbudowa i modernizacja Domu Ogrodnika. Usunięcie barier architektonicznych. Zwiększenie oferty programowej dla mieszkańców. Wprowadzenie nowych zajęć.		2018-2030
Remont i modernizacja filii Gminnego Centrum Kultury i Sportu w Skierdach.		2017

Adaptacja poddasza. Rozbudowa oferty programowej.		
--	--	--

Cel 5.3.2. Rozwój Biblioteki Publicznej.

Działanie	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji
Nowa infrastruktura dla istniejących placówek. Otwarcie nowej siedziby w Jabłonce. Otwarcie nowej siedziby filii w Chotomowie.	Urząd Gminy Jabłonna, Gminne Centrum Kultury i sportu	2017–2022
Otwarcie nowych filii. Utworzenie filii Biblioteki w Skierdach. Powołanie filii osiedlowej w Jabłonce na Osiedlu Przylesie.		2018-2030
Zwiększenie oferty zajęć edukacyjnych i integracyjnych dla odbiorców w różnym wieku, między innymi o wydarzenia: - Cała Polska Czyta Dzieciom, - warsztaty o tematyce filozoficznej, dziennikarskiej, literackiej, - Jabłonowskie Spotkania z Poezją.		2017-2030

Rozdział V. Spójność strategii rozwoju gminy Jabłonna z kierunkami rozwoju subregionu, Mazowsza, Polski i Unii Europejskiej

Zgodnie z najbardziej aktualną metodologią opracowywania dokumentów dla strategicznego zarządzania rozwojem społeczno-ekonomicznym, strategia powinna mieć charakter zintegrowany. Jednym z warunków takiego charakteru strategii jest jej integracja wertykalna. Oznacza ona, że strategia rozwoju danego obszaru powinna być spójna ze strategiami na poziomie nadrzędnym, obejmującymi większe obszary, w skład których wchodzi dany obszar.

Spójność strategii nie oznacza jednak pełnej tożsamości celów, a tym bardziej kierunków zapisanych w nich działań. Należy tu bowiem wziąć pod uwagę specyfikę obszarów, których dotyczą te dokumenty: inny poziom oddziaływania (inne zakresy kompetencji ich władz) oraz różnice poziomu rozwoju (różnych jego aspektów) wpływają na różne definiowanie jego priorytetów. Im mniejszy dystans w hierarchii obszarów i różnice w ich rozwoju (na przykład relacja strategia gminna-strategia powiatowa), tym większa powinna być spójność celów i kierunków działań w dokumentach strategicznych, podczas gdy przy większym dystansie (strategia gminna vs. strategia kraju, strategia gminna vs. strategia Unii Europejskiej) spójność ta będzie bardziej ograniczona. Jednak i tu, chociażby z powodów praktycznych, powinny wystąpić (racjonalnie uzasadnione) wspólne elementy, gdyż to warunkuje dostęp do krajowych i unijnych środków na realizację zapisanych w strategii celów rozwoju, pozyskiwanych z poziomu wojewódzkiego i krajowego.

Inna cecha zintegrowanego charakteru strategii rozwoju społeczno-gospodarczego, to jej wzajemna zgodność z dokumentami definiującymi przestrzenne zagospodarowanie danego obszaru, takimi jak Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego i Planu Zagospodarowania Przestrzennego. Oba te dokumenty powinny wskazywać fizyczne obszary dla zrealizowania niektórych celów strategii, zaś strategia powinna wypełniać działaniami funkcje przypisane przez dokumenty planowania przestrzennego określonym obszarom.

Liczba strategicznych dokumentów dotyczących różnych poziomów zarządzania rozwojem społeczno-gospodarczym jest bardzo duża – są to zarówno strategie i programy o charakterze ogólnym, jak i sprofilowanym (sektorowe). Z konieczności więc odnosimy się tylko do najistotniejszych, na czterech poziomach:

- powiatu – *Strategia Rozwoju Powiatu Legionowskiego na lata 2016–2025*;
- Mazowsza – *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze*;
- kraju – *Strategia Rozwoju Kraju 2020*;
- Unii Europejskiej – *Strategia Europa 2020*.

Powiązania celów *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna na lata 2017–2030* i celów strategii rozwoju terytoriów obejmujących obszar gminy prezentują poniższe tabele.

Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Jabłonna

Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój osadnictwa

Strategia Rozwoju Powiatu Legionowskiego na lata 2016–2025:

Cel strategiczny Infrastruktura dla rozwoju:

- IR.1.3. Wspieranie efektywnego systemu komunikacji zbiorowej,
- IR.3.1. Wspieranie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze

Cel rozwojowy: Trwały i zrównoważony rozwój regionu oparty o endogeniczne czynniki rozwoju oraz wzrost dostępności

- integracja funkcjonalna sieci osadniczej
- zapobieganie nadmiernej suburbanizacji i kreowanie ładu przestrzennego

Cel rozwojowy: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki

- podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego

Cel rozwojowy: Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska

- zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju i zachowanie wysokich walorów środowiska
- modernizacja lokalnych sieci energetycznych
- przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym
- inwestycje infrastrukturalne związane z uzdatnianiem wody i utylizacją odpadów, odnową terenów skażonych, zmniejszeniem zanieczyszczenia

Strategia Rozwoju Kraju 2020:

Obszar strategiczny I: Sprawne i efektywne państwo

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

I.2.3. Zwiększenie wykorzystania środków pozabudżetowych

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej

Strategia Europa 2020:

Priorytet 3: Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych *Europa efektywnie korzystająca z zasobów* – wsparcie zmiany w kierunku gospodarki

niskoemisyjnej i efektywniej korzystającej z zasobów środowiska oraz dążenie do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od degradacji środowiska przyrodniczego;

Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Jabłonna

Cel strategiczny 2: Wzrost zaangażowania społeczności lokalnej w proces rozwoju gminy

Strategia Rozwoju Powiatu Legionowskiego na lata 2016–2025:

Cel strategiczny Budowanie kapitału społecznego:

- BKS.2.1. Zapewnienie odpowiednich warunków dla działań kulturalnych i chroniących dziedzictwo kulturowe,
- BKS.3.2. Sprawny i efektywny system wspierania osób potrzebujących i niepełnosprawnych.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze:

Cel rozwojowy: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki

- rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.

Strategia Rozwoju Kraju 2020:

Obszar strategiczny I: Sprawne i efektywne państwo

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

- I.3.2. Rozwój kapitału społecznego.

Strategia Europa 2020:

Priorytet 1: Wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach.

Inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych: Unia innowacji – poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie innowacji do rozwiązania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii *Europa 2020*;

Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Jabłonna

Cel strategiczny 3: Edukacja odpowiadająca potrzebom mieszkańców w różnym wieku

Strategia Rozwoju Powiatu Legionowskiego na lata 2016–2025:

Cel strategiczny Budowanie kapitału społecznego:

BKS.1.1. Szkoły na terenie powiatu osiągają wskaźnik Edukacyjnej Wartości Dodanej (EWD) wyższy od średniej krajowej i wojewódzkiej oraz oferują uczniom dostęp do nowoczesnej bazy edukacyjnej,

BKS.1.2. Kształcenie ustawiczne odpowiadające aspiracjom mieszkańców powiatu i wyzwaniom demograficznym.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze:

Cel rozwojowy: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki

- Upowszechnianie opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego,
- Zwiększenie dostępności usług oświatowych na obszarach wiejskich,
- Tworzenie warunków materialnych i organizacyjnych służących wyrównywaniu szans edukacyjnych młodzieży wiejskiej.

Strategia Rozwoju Kraju 2020:

Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego

Strategia Europa 2020:

Priorytet 1: Wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,

Inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych:

Unia innowacji – poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie innowacji o rozwiązania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii *Europa 2020*.

Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Jabłonna

Cel strategiczny 4: Wsparcie lokalnych przedsiębiorstw

Strategia Rozwoju Powiatu Legionowskiego na lata 2016–2025:

Cel strategiczny Rozwój gospodarczy:

RG.1.1. Tworzenie klimatu przyjaznego lokalnej przedsiębiorczości.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze:

Cel rozwojowy: Wzrost zdolności konkurencyjnej przemysłu w regionie poprzez stymulowanie zmian strukturalnych, pobudzanie aktywności innowacyjnej oraz efektywne wykorzystanie zasobów:

- rozwój produkcji, tworzenie warunków przyjaznych dla inwestorów i przedsiębiorców,
- podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej.

Strategia Rozwoju Kraju 2020:

Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

II.2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie

II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego.

II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej.

Strategia Europa 2020:

Priorytet 1: Wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,

Inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych:

Unia innowacji – poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie innowacji do rozwiązania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii *Europa 2020*.

Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Jabłonna

Cel strategiczny 5: Tworzenie warunków dla realizacji pozazawodowych potrzeb mieszkańców

Strategia Rozwoju Powiatu Legionowskiego na lata 2016–2025:

Cel strategiczny Infrastruktura dla rozwoju:

- IR.2.1. Rozbudowa istniejących szlaków turystyczno-przyrodniczych,
- IR.3.3. Gospodarka leśna służy zrównoważonemu rozwojowi funkcji rezydencjalno-rekreacyjnych uwzględniając ochronę obszarów cennych przyrodniczo.

Cel strategiczny Budowanie kapitału społecznego:

- BKS.2.2. Stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju kultury fizycznej i turystyki.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze

Cel rozwojowy: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki

- podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.

Cel rozwojowy: Wykorzystanie kultury oraz dziedzictwa kulturowego do rozwoju przemysłów kreatywnych

- wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gospodarki regionu oraz do zwiększenia atrakcyjności regionu,
- upowszechnianie kultury i twórczości.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Obszar strategiczny I: Sprawne i efektywne państwo

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

- I.3.2. Rozwój kapitału społecznego
- I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela

Strategia Europa 2020:

Priorytet 1: Wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,

Inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych: Unia innowacji – poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie innowacji do rozwiązania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii Europa 2020;

Rozdział VI. Wdrażanie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna na lata 2017–2030

Efektywne wdrożenie strategii wymaga spełnienia kilku warunków:

1. Określenia w dokumencie strategii wskaźników jej realizacji. Osiągnięcie tych wskaźników będzie oznaczało osiągnięcie celów operacyjnych i strategicznych, którym są one przypisane;
2. Dostosowania struktur administracji gminnej do wymogów zarządzania strategicznego;
3. Opracowania Szczegółowych Planów Realizacji dla poszczególnych celów strategicznych;
4. Przełożenia celów strategicznych Strategii na Wieloletnią Prognozę Finansową (WPF) i Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI);
5. Współpracy instytucji gminnych z interesariuszami procesu;
6. Wewnętrznej i zewnętrznej promocji procesu wdrażania.

Wskaźniki realizacji strategii

Elementem Strategii, niezbędnym do monitoringu i oceny postępów jej wdrażania i rezultatów jest zestaw wskaźników, których osiągnięcie będzie oznaczało realizację celów strategicznych, którym są one przypisane. Poniższe tabele prezentują listy wskaźników dla każdego z celów.

Cel strategiczny I. Zrównoważony rozwój osadnictwa

Działanie	Wskaźnik	Wartość docelowa
Cel 1.1. Rozbudowa gminnego zasobu lokalowego.		
Budowa nowych mieszkań komunalnych, odpowiadających zapotrzebowaniu mieszkańców.	Liczba nowych mieszkań.	20
Cel 1.2. Nowoczesna gospodarka wodno-kanalizacyjna.		
Wsparcie budowy przydomowych oczyszczalni w Bożej Woli, Suchocinie, Skierdach i Rajszewie. Działania informacyjne wśród mieszkank i mieszkańców.	Liczba założonych przydomowych oczyszczalni	100
Budowa kanalizacji w Dąbrowie Chotomowskiej, Chotomowie i Jabłonie.	Liczba kilometrów kanalizacji.	92
	Liczba posesji przyłączonych do kanalizacji.	3200
Rozwój sieci wodociągowej.	Liczba kilometrów wodociągów.	70
	Liczba przyłączy do wodociągów.	2900
Powołanie Zakładu Gospodarki Komunalnej	Liczba powołanych zakładów.	1
Cel 1.3. Ład przestrzenny		
Zagwarantowanie przestrzeni publicznych na realizację zadań własnych gminy.	Liczba działek	?
Uporządkowanie przestrzeni publicznej. Wypracowanie i egzekwowanie standardów dotyczących szyldów i reklam.	Liczba przyjętych uchwał Rady Gminy	1

Cel 1.4. Skuteczna ochrona zasobów naturalnych Gminy.		
Powołanie komórki egzekwującej zakaz spalania śmieci w piecach i wylewania nieczystości ciekłych.	Liczba przeprowadzonych kontroli rocznie.	100
Cel 1.5.1. Wsparcie transportu kolejowego.		
Wdrożenie systemu komunikacji autobusowej, zintegrowanego z istniejącą siecią transportu szynowego, wypracowanego na podstawie diagnozy potrzeb.	Liczba wdrożonych systemów.	1
	Liczba przeprowadzonych diagnoz.	1
Umożliwienie osobom o ograniczonej sprawności ruchowej korzystania z komunikacji publicznej. Dostosowanie przejścia podziemnego w Chotomowie do potrzeb osób o ograniczonej sprawności.	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	1
Budowa parkingu „Parkuj i Jedź” w Chotomowie.	Liczba wybudowanych parkingów.	1
Zwiększenie częstotliwości kursowania autobusów. Uruchomienie połączeń autobusowych w godzinach wieczornych (21.00–24.00).	Liczba uruchomionych połączeń autobusowych.	3
Cel 1.5.2. Utworzenie w trzech sołectwach centrów życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego.		
Odnowa centrum gminy w Jabłonie.	Liczba odnowionych centrów.	1
Odnowa centrum Chotomowa.	Liczba wyremontowanych ulic.	7
Odnowa i utworzenie infrastruktury kulturalno-społecznej na obszarze Bożej Woli, Suchocina i Skierd.	Liczba wyremontowanych obiektów.	3

Cel strategiczny II. Wzrost zaangażowania społeczności lokalnej w proces rozwoju Gminy.

Działanie	Wskaźnik	Wartość docelowa
Cel 2.1. Komunikacja między mieszkańcami a samorządem.		
Tworzenie przejrzystych, jasnych dla mieszkańców informacji na temat działalności Urzędu Gminy, m.in. realizacji budżetu, planów i programów rozwojowych, projektów, które prowadzi gmina, własności dróg.	Liczba opublikowanych informacji rocznie.	1200
Stworzenie platformy internetowej dedykowanej zgłaszaniu interwencji i pokazującej podjęte działania przez Urząd Gminy. Publikacja interwencji mieszkańców i działań podjętych w odpowiedzi na te interwencje.	Liczba utworzonych platform.	1
	Liczba interwencji mieszkańców na platformie rocznie.	600
Usprawnienie systemu informacji, ze szczególnym uwzględnieniem poszczególnym sołectw. - Utworzenie tablic informacyjnych w sołectwach, odpornych na warunki atmosferyczne. - Stworzenie czytelnego, znormalizowanego systemu informacji na tablicach.	Liczba utworzonych tablic.	51
Utworzenie bazy danych kontaktowych mieszkank i mieszkańców, zainteresowanych życiem gminy. Regularne przekazywanie informacji tym osobom w formie sms.	Liczba utworzonych baz.	2
	Liczba rekordów w bazie	2500
Rozwój i wspieranie działań umożliwiających dwustronną komunikację Urząd Gminy–mieszkańcy (między innymi w formie spotkań, komunikację w Internecie). Rozwój mediów społecznościowych.	Liczba zorganizowanych spotkań rocznie.	20
	Liczba uczestników spotkań rocznie.	600
	Liczba osób śledzących profile Gminy rocznie.	120 000
Konsultowanie ważnych decyzji z mieszkańcami.	Liczba przeprowadzonych konsultacji rocznie.	5
	Liczba uczestników konsultacji rocznie.	100
Badania potrzeb mieszkańców przed podjęciem procesu decyzyjnego.	Liczba przeprowadzonych badań rocznie.	1
Cel 2.2. Integracja mieszkank i mieszkańców gminy.		
Zbieranie i upowszechnianie lokalnej historii i tradycji wśród mieszkank i mieszkańców.	Liczba zorganizowanych wydarzeń rocznie.	5
Organizacja wydarzeń integrujących zróżnicowane grupy mieszkank i mieszkańców, m.in. spotkań, festiwali, pokazów filmowych, potańcówek.	Liczba zorganizowanych wydarzeń rocznie.	16

Cel 2.3. Wzrost wpływu mieszkańców na życie społeczne gminy.		
Stworzenie Centrum Organizacji Pozarządowych	Liczba organizacji pozarządowych, które skorzystają z oferty Centrum w skali roku	10
Stworzenie podstaw prawnych dla inicjatywy lokalnej.	Dokument uchwały.	1
Wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkank i mieszkańców. Udostępnienie instytucji publicznych po godzinach pracy grupom inicjatywnym mieszkańców.	Liczba inicjatyw podjętych przez społeczność lokalną rocznie.	10
Wspieranie wolontariatu mieszkank i mieszkańców	Liczba wolontariuszy w skali roku.	25
	Liczba odbiorców wolontariatu w skali roku.	50
Edukacja obywatelska	Liczba przeprowadzonych projektów edukacyjnych w skali roku.	4
	Liczba osób uczestniczących w projektach edukacyjnych w skali roku.	40
Cel. 2.4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu		
Utworzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego dla Osób z Niepełnosprawnościami. Konsultacje dla bliskich osób z niepełnosprawnościami. Zatrudnienie osoby na stanowisku ds. wsparcia osób z niepełnosprawnościami.	Liczba utworzonych punktów.	1
	Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z oferty centrum rocznie.	50
	Liczba rodzin osób niepełnosprawnych korzystających z oferty centrum rocznie.	150
	Liczba utworzonych etatów	1-2
Znoszenie barier architektonicznych, dostosowanie obiektów do potrzeb osób z ograniczoną sprawnością ruchową.	Liczba obiektów gminnych dostosowanych do potrzeb osób z ograniczoną sprawnością ruchową.	6
Stworzenie spójnej polityki wspierania osób z niepełnosprawnościami.	Liczba opracowanych dokumentów.	1
Opracowanie Gminnego Programu Zdrowia Psychicznego.	Liczba opracowanych dokumentów.	1

Wspieranie aktywności osób z niepełnosprawnościami. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz tej grupy.	Liczba organizacji pozarządowych pracujących z osobami niepełnosprawnymi rocznie.	5
Stworzenie miejsc dziennego pobytu dla osób starszych w celu zapobiegania ich wykluczeniu społecznemu.	Liczba utworzonych miejsc dziennego pobytu.	1
	Liczba osób starszych korzystających z miejsca dziennego pobytu ciągu roku.	30
Integracja międzypokoleniowa. Stworzenie warunków wykorzystywania potencjału osób starszych na rzecz rozwoju gminy.	Liczba inicjatyw w ciągu roku podjętych przez osoby starsze na rzecz społeczności lokalnych.	10
	Liczba osób starszych zaangażowanych w inicjatywy.	15
Powołanie centrum wolontariatu osób starszych i Spółdzielni Koleżeńskiej osób starszych..	Liczba powołanych centrów.	1
	Liczba wolontariuszy w wieku senioralnym w skali roku.	15
Włączenie osób starszych w tworzenie polityki senioralnej.	Liczba osób starszych zaangażowanych w procesy partycypacyjne w skali roku.	10
Prowadzenie działań informacyjnych i kampanii społecznych na temat uzależnień od substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych.	Liczba przeprowadzonych kampanii społecznych rocznie.	4
Prowadzenie Gminnego Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień. Wsparcie dla bliskich osób uzależnionych.	Liczba osób, które skorzystały z konsultacji w skali roku.	50-70
Otwarcie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Zatrudnienie osoby pracującej w terenie.	Liczba osób, które skorzystały z oferty placówki wsparcia dziennego w skali roku.	60
Organizowanie zajęć dla dzieci i młodzieży stanowiących alternatywę dla stosowania substancji psychoaktywnych i zachowań ryzykownych.	Liczba godzin projektów w skali roku.	3
	Liczba osób uczestniczących w zajęciach w skali roku.	200
Cel. 2.5. Wsparcie zatrudnienia mieszkanek i mieszkańców gminy.		
Organizowanie spotkań i doradztwa dla kobiet powracających na rynek pracy.	Liczba uczestniczek w skali roku.	20-30
	Liczba godzin doradztwa w skali roku.	80
Współpraca z przedsiębiorcami w zakresie zatrudnienia osób powracających po urloпах macierzyńskich/wychowawczych. Kampanie społeczne.	Liczba przedsiębiorstw z terenu gminy, do których dotrze informacja.	500
Współpraca z podmiotami wspierającymi	Liczba nawiązanych	5

zatrudnienie w Powiecie Legionowskim. Wymiana informacji na temat sytuacji bezrobotnych mieszkańców gminy.	współpracy.	
Promocja zatrudnienia osób bezrobotnych w lokalnych przedsiębiorstwach. Promocja ekonomii społecznej	Liczba osób, które podejmą zatrudnienie.	15

Cel strategiczny III. Edukacja odpowiadająca potrzebom mieszkańców w różnym wieku.

Działanie	Wskaźnik	Wartość docelowa
Cel 3.1. Dostęp do edukacji przedszkolnej dla wszystkich mieszkank i mieszkańców.		
Opracowywanie i aktualizowanie prognoz demograficznych, umożliwiających podejmowanie decyzji na temat tworzenia nowych przedszkoli.	Liczba opracowanych prognoz.	13
<p>Prowadzenie długoterminowych badań zapotrzebowania społecznego i preferencji.</p> <p>Profilowanie grup przedszkolnych zgodnie z zapotrzebowaniem społecznym (np. językowe, sportowe, artystyczne)</p>	Liczba zrealizowanych badań.	2
<p>Budowa wielofunkcyjnych placówek edukacyjnych z zapleczem żywieniowym, placem zabaw, umożliwiających w razie potrzeb adaptację dla innych celów oświatowych w Jabłonie i we Wsiach Zachodnich.</p> <p>Utworzenie punktów żłobkowych w przedszkolach.</p>	Odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych w gminie.	80%
	Liczba wybudowanych placówek.	2
Remont i przebudowana przedszkola w Chotomowie.	Liczba przebudowanych i zmodernizowanych placówek.	1
<p>Otwarcie oddziałów integracyjnych w przedszkolach publicznych lub niepublicznych.</p> <p>Doskonalenie zawodowe kadry nauczycielskiej, między innymi w zakresie pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.</p>	Odsetek przedszkoli z oddziałami integracyjnymi.	50%
	Liczba nauczycieli z uprawnieniami do pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	minimum 3 w każdej placówce
<p>Wyposażenie przedszkoli gminnych w gabinety specjalistyczne (gabinet terapii sensorycznej i gabinet medyczny).</p> <p>Zatrudnienie pielęgniarki w każdym przedszkolu.</p> <p>Zatrudnienie dietetyka.</p>	Liczba gabinetów terapii sensorycznej.	1 w każdym przedszkolu
	Liczba gabinetów medycznych.	1 w każdym przedszkolu
	Liczba utworzonych etatów dietetyka.	1

Wysokie standardy bezpłatnych zajęć ponadprogramowych, między innymi artystyczne, sportowe, z języków obcych.	Odsetek nauczycieli z umiejętnościami prowadzenia zajęć dodatkowych.	100%
	Odsetek nauczycieli z uprawnieniami do nauczania języków obcych.	50%
Cel 3.2. Wysokiej jakości szkolnictwo podstawowe blisko miejsca zamieszkania.		
Budowa centrów edukacyjno-kulturalno-sportowych na terenie Gminy o liczbie pomieszczeń umożliwiających naukę w systemie jednozmianowym. Modernizacja szkół istniejących pod kątem likwidacji barier architektonicznych i wprowadzenia systemu ruchomych ścian.	Liczba nowo wybudowanych placówek.	1
	Liczba zmodernizowanych szkół.	1
Wyposażenie sal lekcyjnych w nowoczesne pomoce i sprzęt komputerowy. Doposażenie szkół w pracownie specjalistyczne: techniki, robotyki, przedmiotów przyrodniczych i inne	Liczba wyposażonych pracowni w każdej szkole.	2
Doskonalenie nauczycieli w zakresie kompetencji ponadprzedmiotowych, między innymi pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, technologii informacyjno-komunikacyjnych, kompetencji artystycznych i sprawnościowych.	Odsetek nauczycieli z uprawnieniami do prowadzenia zajęć z minimum jednej specjalności w każdej szkole.	50%
Opieka pielęgniarska w każdej szkole.	Liczba gabinetów medycznych funkcjonujących w każdej szkole	1
Rozbudowa zaplecza żywieniowego. Stworzenie możliwości korzystania z posiłków dla wszystkich zainteresowanych uczniów i uczennic.	Odsetek uczniów i uczennic korzystających z posiłków w szkołach.	100%
Nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie edukacji obywatelskiej wśród społeczności szkolnych.	Liczba projektów rocznie przeprowadzonych we współpracy z organizacjami pozarządowymi w każdej szkole.	5
Działania integracyjne w społecznościach szkół, promujące różnorodność.	Liczba wydarzeń integracyjnych w każdej szkole.	1
Cel 3.3. Oferta edukacyjna dla dorosłych mieszkanek i mieszkańców.		

Stworzenie oferty edukacyjnej dotyczącej ochrony przyrody w gminie.	Liczba programów edukacyjnych w skali roku.	4
	liczba uczestników programów w skali roku.	1000
Szeroko zakrojona akcja edukacyjna wśród mieszkank i mieszkańców na temat nielegalnych zanieczyszczeń, między innymi spalania śmieci w piecach i wylewania nieczystości ciekłych.	Liczba wydarzeń o tematyce ekologicznej w skali roku.	10
	Liczba uczestników wydarzeń w skali roku.	3000
Stworzenie szerokiej oferty w zakresie m.in.: zajęć z edukacji informatycznej, nauki języków obcych, spotkań terapeutycznych, treningów pamięci, edukacji w zakresie integracji międzynarodowej, profilaktyki zdrowia.	Liczba programów edukacyjnych w skali roku.	2
	Liczba uczestników programów w skali roku.	200

Cel strategiczny IV. Wsparcie lokalnych przedsiębiorstw.

Działanie	Wskaźnik	Wartość docelowa
Cel 4.1. Promocja lokalnych przedsiębiorstw przez gminę.		
Utworzenie podstrony poświęconej lokalnym przedsiębiorcom na portalu gminy.	Liczba utworzonych podstron na portalu gminy.	1
Opis przedsiębiorstw według branż.	Liczba przedsiębiorstw opisanych na podstronie.	150
Włączenie przedsiębiorców do organizacji wydarzeń i imprez gminnych, między innymi stoiska lokalnych firm na Święcie Gminy Jabłonna, animacje, wykłady, spotkania.	Liczba wydarzeń.	5
	Liczba lokalnych przedsiębiorstw uczestniczących w wydarzeniach w skali roku.	30
Ufundowanie Nagrody Wójta dla przedsiębiorcy roku.	Liczba nagrodzonych przedsiębiorców.	13
Cel. 4.2. Stworzenie platformy komunikacyjnej między lokalnymi przedsiębiorcami a Gminą.		
Informowanie przedsiębiorców na temat inicjatyw i programów gminy, które mogą mieć wpływ na ich działalność.	Liczba wydanych informatorów w skali roku.	6
Przeznaczenie 1 strony informatora gminnego pt.		

„Wieści z naszej gminy” na publikowanie artykułów na temat przedsiębiorczości.		
Organizowanie cyklicznych wspólnych spotkań władz gminy z lokalnymi przedsiębiorcami, umożliwiających networking, nawiązywanie partnerstw, wymianę wiedzy i zasięganie opinii, na przykład w postaci „śniadania z wójtem”.	Liczba zorganizowanych wydarzeń w skali roku.	7
	Liczba przedsiębiorstw uczestniczących w wydarzeniach.	70
Cel. 4.3. Wspieranie przedsiębiorczości		
Utworzenie strefy coworkingowej w budynku przy ulicy Modlińskiej 102.	Liczba utworzonych stref.	1
Powołanie spółdzielni socjalnej dla mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, świadczącej usługi porządkowe i gastronomiczne.	Liczba spółdzielni socjalnych	1

Cel strategiczny V. Tworzenie warunków dla realizacji pozazawodowych potrzeb mieszkańców.

Działanie	Wskaźnik	Wartość docelowa
Cel 5.1. Rozwój turystyki w gminie Jabłonna.		
Stworzenie podstrony na stronie internetowej jablonna.pl zawierającej informacje na temat oferty turystycznej gminy (folderów, map, tablic) oraz aplikacji mobilnej.	Liczba utworzonych podstron.	1
	Liczba wejść na podstronę w skali roku.	10 000
Opracowanie materiałów informacyjnych na temat oferty turystycznej gminy (folderów, map, tablic) oraz aplikacji mobilnej.	Liczba opracowanych materiałów w skali roku.	3
Organizacja cyklicznych spotkań z podmiotami prowadzącymi działalność turystyczną.	Liczba spotkań w skali roku.	1
	Liczba uczestników spotkań w skali roku.	10
Stworzenie miejsc wypoczynku z wiatą, miejsc ogniskowych i miejsc postojowych przy szlakach rowerowych.	Liczba utworzonych punktów.	5

Wytyczenie ścieżek rowerowych, spacerowych i biegowych oraz szlaków tematycznych z tablicami edukacyjnymi.	Liczba wytyczonych tras w skali roku.	1
Rozwój szlaków żeglugi: utworzenie stanowisk żeglarskich i wędkarskich.	Liczba stanowisk żeglarskich i wędkarskich.	3
Utworzenie plaży gminnej nad Wisłą w Rajszewie.	Liczba utworzonych plaż.	1
Budowa przystani/plaży nad Wisłą w Bożej Woli.	Liczba przystani/plaż.	1
Cel 5.2. Bogata oferta sportowo-rekreacyjna w gminie Jabłonna.		
Rozbudowa i modernizacja istniejącej pływalni gminnej poprzez powiększenie niecki basenowej.	Liczba zmodernizowanych obiektów.	1
Budowa kompleksu boisk wielofunkcyjnych w Chotomowie.	Liczba otwartych kompleksów.	1
Funkcjonowanie boisk sportowych na terenie gminy.	Liczba nowo utworzonych boisk.	1
Dofinansowanie działalności klubów sportowych i zajęć sportowych dla zróżnicowanych grup odbiorców w różnym wieku.	Liczba projektów realizowanych w ramach konkursów ofert dla organizacji pozarządowych w skali roku..	3-5
Wspieranie przez gminę organizacji imprez sportowych i rozgrywek ligowych.	Liczba imprez sportowych w skali roku..	30-40
	Liczba uczestników imprez w skali roku..	2500
Prowadzenie zajęć edukacyjnych dla mieszkańców w różnym wieku na temat zdrowego trybu życia.	Liczba uczestników zajęć w skali roku.	300
Stworzenie miejsc aktywnego wypoczynku seniorów. Rozwój turystyki senioralnej.	Liczba uczestników imprez turystycznych w skali roku.	600
Cel 5.3. Oferta kulturalna odpowiadająca potrzebom mieszkańców		
Otwarcie Centrum Edukacyjno-Kulturalno-Sportowego w Chotomowie.	Liczba wyposażonych pracowni.	5
Wyposażenie pracowni artystycznych.	Liczba uczestników zajęć artystycznych.	400
Otwarcie sali widowiskowej.		

Stworzenie oferty edukacji artystycznej dla osób dorosłych w Centrum.		
Rozbudowa i modernizacja Domu Ogrodnika.	Liczba zmodernizowanych obiektów.	1
Usunięcie barier architektonicznych.		
Zwiększenie oferty programowej dla mieszkańców. Wprowadzenie nowych zajęć.	Wzrost liczby uczestników zajęć	30%
Remont i modernizacja filii Gminnego Centrum Kultury i Sportu w Skierdach.	Liczba zmodernizowanych obiektów.	1
Adaptacja poddasza.	Wzrost liczby uczestników zajęć.	100%
Rozbudowa oferty programowej.		
Nowa infrastruktura dla istniejących placówek.	Liczba wyremontowanych placówek.	2
Otwarcie nowej siedziby w Jabłonie.		
Otwarcie nowej siedziby filii w Chotomowie.		
Otwarcie nowych filii.	Liczba otwartych filii.	2
Utworzenie filii Biblioteki w Skierdach.		
Powołanie filii osiedlowej w Jabłonie na Osiedlu Przylesie.		
Zwiększenie oferty zajęć edukacyjnych i integracyjnych dla odbiorców w różnym wieku, między innymi o wydarzenia:	Liczba zrealizowanych zajęć w skali roku..	7
- Cała Polska Czyta Dzieciom,		
- warsztaty o tematyce filozoficznej, dziennikarskiej, literackiej,	Liczba uczestników zajęć w skali roku.	300
- Jabłonowskie Spotkania z Poezją.		

Monitoring realizacji strategii

Monitorowanie procesu wdrażania Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Jabłonna jest podstawowym warunkiem realizacji celów i kierunków rozwoju gminy określonych w niniejszym dokumencie. Strategia gminy przyjęta do roku 2030 wyznacza drogę rozwoju, która ma być podstawą do podejmowania działań przez wszystkich partnerów w gminie. Dlatego też monitoring ma służyć kontroli postępu realizacji wskaźników, weryfikacji osiągniętych rezultatów i ocenie zgodności z przyjętymi celami i kierunkami rozwoju gminy Jabłonna. Monitorowanie ma również na celu

wskazywanie na te elementy strategii, które będą wymagały aktualizacji w miarę zmieniających się warunków wewnętrznych i zewnętrznych.

Monitorowanie zaangażuje w proces realizacji strategii wszystkich partnerów w gminie, ponieważ osiągnięcie wyznaczonych celów będzie możliwe dzięki współpracy partnerów lokalnych realizujących cele strategiczne i zadania nakreślone w strategii. Jest to warunek konieczny dla powodzenia strategicznej misji gminy.

Uzyskanie konkretnych efektów będzie możliwe przy dobrej współpracy partnerów, wzajemnym zrozumieniu, poszanowaniu zdania innych i zaufaniu. Dlatego tak ważne już na początku wdrażania Strategii jest osiągnięcie porozumienia oraz przyjęcie i zaakceptowanie nakreślonych w dokumencie zadań.

Monitorowaniem wdrażania strategii gminy będzie zajmował się Zespół ds. Monitorowania Strategii, który zostanie powołany uchwałą Wójta Gminy Jabłonna. Dla wsparcia merytorycznego oraz uspołecznienia procesu realizacji strategii w jego skład wejdą przedstawiciele samorządu gminy Jabłonna i inni przedstawiciele sektora publicznego oraz przedstawiciele sektora gospodarczego i społecznego.

Zadaniem Zespołu będzie między innymi:

- * ocena realizacji przyjętych w strategii wskaźników,
- * ocena realizacji przyjętych celów i kierunków działań,
- * ocena realizacji wyznaczonych zadań,
- * wnioskowanie o zmiany w zapisach Strategii w związku ze zidentyfikowanymi problemami i zmieniającą się sytuacją społeczno-ekonomiczną gminy.

Raz do roku Zespół będzie oceniał pod kątem realizacji wskaźników sprawozdania z wykonania zadań strategicznych oraz będzie postulował dokonywanie korekt i aktualizacji Strategii, uwzględniając uwarunkowania społeczno-gospodarcze w gminie, województwie i w kraju.

Ewentualne zmiany powinny zostać uwzględnione w innych dokumentach strategicznych i planistycznych gminy, w tym strategiach sektorowych, dokumentach dotyczących planowania przestrzennego, Wieloletniej Prognozie Finansowej i Wieloletnim Planie Inwestycyjnym.

Stały monitoring pozwoli na ocenę skutków wprowadzanych zmian i bieżącą analizę rozwoju gminy Jabłonna. Ułatwi też samorządowi gminy podejmowanie decyzji, korygowanie i zmiany planowanych działań w zależności od sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej. Pozwoli na lepsze zarządzanie w kolejnych kadencjach i świadome oddziaływanie na procesy gospodarcze, społeczne, przyrodnicze i przestrzenne w gminie.

Sprawozdania z wykonania zadań strategicznych po ocenie przez Zespół ds. Monitorowania Strategii będą składane przez Wójta Radzie Gminy i prezentowane mieszkańcom.

3. Przełożenie Programów Operacyjnych Strategii na Wieloletnią Prognozę Finansową (WPF) i Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI)

Wieloletnia Prognoza Finansowa i Wieloletni Plan Inwestycyjny są dokumentami będącymi instrumentami do prowadzenia, odpowiednio: długookresowej polityki finansowej i długo okresowej polityki inwestycyjnej.

Wieloletnia Prognoza Finansowa powinna określać realny poziom wydatków bieżących, wynikających z określonych ustawą zadań własnych i zleconych gminy oraz możliwe do pozyskania środki na realizację zamierzonych inwestycji i obsługę zadłużenia Gminy.

Wieloletni Plan Inwestycyjny powinien zawierać listę inwestycji do zrealizowania w danym okresie wraz określeniem ich priorytetu, harmonogramu czasowego, budżetu i źródeł finansowania. Oba

wieloletnie plany powinny być łącznikiem między Strategią a rocznymi planami działania i budżetami Gminy Jabłonna.

4. Współpraca samorządu gminnego z interesariuszami

Często popełnianym przez samorządy i mieszkańców błędem jest traktowanie Strategii, jako dokumentu będącego własnością jedynie administracji gminnej i traktowanie administracji jako jedynego realizatora Strategii – mimo zawartych w niej zapisów wskazujących na udział innych podmiotów. Żadna strategia, a strategia zrównoważonego rozwoju w szczególności, nie może być w istotnym stopniu zrealizowana bez udziału jej interesariuszy: mieszkańców, lokalnych organizacji i przedsiębiorców, a także osób i podmiotów zewnętrznych mogących mieć wpływ na rozwój obszaru. Stanowią oni istotny (zasadniczy) element zasobów wewnętrznych gminy, niezbędnych dla zrealizowania Strategii. Co więcej, są adresatami procesu rozwoju i jako tacy, są w stanie ocenić prawidłowość jego realizacji. Zaangażowanie ich zwiększy efektywność wydatkowania środków z budżetu, pozwoli na lepsze zaspokojenie potrzeb społecznych i umocni poczucie podmiotowości mieszkańców. Są to korzyści nie do przecenienia przez kierującą tym procesem administrację lokalną. Dlatego powinna ona włączyć w jak największym stopniu sektor społeczny i gospodarczy, wycofując się, gdzie to możliwe, z roli realizatora zadań (konstytucyjna zasada pomocniczości), a tylko je wspierać i koordynować.

5. Działania promocyjne procesu realizacji Strategii

Promocja procesu realizacji Strategii jest instrumentem mobilizacji zasobów na rzecz rozwoju gminy Jabłonna. Z podziału tych zasobów na wewnętrzne i zewnętrzne wynikają grupy docelowe dla tej promocji. Wewnętrzną grupę docelową stanowią mieszkańcy i podmioty gminy, w tym także pracownicy i instytucje samorządu gminnego, kierującego procesem realizacji. Celem tej promocji jest informowanie o przebiegu procesu, a przez to zyskiwanie ich wsparcia oraz zaangażowania.

Do podstawowych działań, które powinny być zrealizowane, można zaliczyć:

- umieszczenie dokumentu Strategii na stronie internetowej gminy Jabłonna, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz forach społecznościowych,
- umieszczanie na stronie internetowej gminy i forach społecznościowych aktualnych informacji dotyczących realizacji zadań zapisanych w Strategii,
- umieszczanie na stronie internetowej gminy i w BIP okresowych ocen realizacji Strategii,
- organizowanie otwartych spotkań dotyczących udziału w realizacji zadań zapisanych w Strategii,
- omawianie zapisów strategii i informowanie o nanoszonych zmianach w trakcie spotkań w gminie i w sołectwach, na zebraniach i spotkaniach wiejskich,
- rozdawanie ulotek i folderów z najważniejszymi informacjami zawartymi w strategii na imprezach otwartych, festynach.
- promowanie w społeczności lokalnej partnerów społecznych i gospodarczych, angażujących się w działania na rzecz realizacji Strategii.

W odniesieniu do promocji zewnętrznej, adresowanej do wszystkich podmiotów zainteresowanych współpracą z gminą Jabłonna, do odpowiednich działań należy zaliczyć, podobnie jak w promocji wewnętrznej:

- umieszczenie dokumentu Strategii na stronie internetowej gminy Jabłonna i w Biuletynie Informacji Publicznej, a jej streszczenia także w wersjach obcojęzycznych,
- umieszczanie na stronie internetowej gminy aktualnych informacji dotyczących realizacji zadań zapisanych w Strategii,

→ folder zawierający najważniejsze zapisy Strategii (w wersji polskiej i angielskiej).